

rubikova kostka

host

stručné
dějiny
uchavců

vratislav maňák

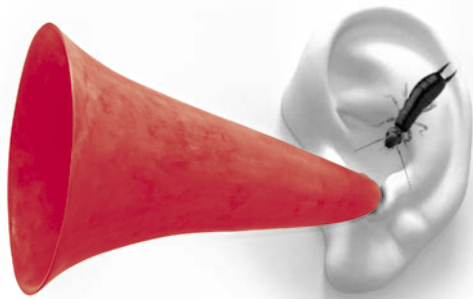
**host
brno
2016**

**r ova
ost a**

**vr tis a
m ák**

**stručné
dějiny
uchavců**

rubikova kostka

vratislav
maňák

Kniha byla vydána
za finančního přispění
Ministerstva kultury ČR
a Nadace Český literární fond

© Vratislav Maňák, 2016
Cover art courtesy
of John Baldessari
Czech edition © Host —
vydavatelství, s. r. o., 2016
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-7491-890-2
(Formát PDF)
ISBN 978-80-7491-891-9
(Formát EPUB)
ISBN 978-80-7491-892-6
(Formát MobiPocket)

Škvor bývá často považován za brouka, ale biologická klasifikace hmyzu mu ve skutečnosti přidělila vlastní řád. Svou velikostí sotva přesáhne jeden a půl centimetru a je snadno identifikovatelný díky zploštělému, lesklému tělu, jehož barevná škála sahá od měděných odstínů po uhlounou černě.

Hlavním poznávacím znamením škvorů jsou vlásečnicové, z abdomenu vyrůstající klíštky, kvůli kterým se o nich mluví také jako o uchavcích, ščipkách, uchárech, klíščácích, ornknajprech, záušnicích, stříhavkách, uchovářích nebo hauriších. Nejde navíc jen o tuzemské specifikum; ruština zná výraz uchovětki, srbochorvatština slova uholaže a ušare, němčina pro škvory používá složeninu Ohrwürmer, slovenština název ucholakya a angličtina o nich mluví jako o earwigs. Původ těchto pojmenování je pokaždé stejný. Stojí za ním lidský strach.

Škvoři se přes den skrývají v tmavých otvorech a úzkých škvírách. Vidět jsou teprve v podvečer. Lidé – a děti zejména – je považují za nebezpečné, protože se traduje, že mohou spícímu člověku vlézt do ucha, svými klíštkami propíchnout ušní bubínek a způsobit ohluchnutí. Méně často se uvádí i to, že se škvor umí protáhnout sluchovodem za spánkovou kost, kde prožere měkkou tkáň a ve vyhlodané prohlubni naklade vajíčka. Vylíhlé larvy mají následně hodovat na lidském mozku a člověka připravit o soudnost.

Tyto a podobné varovné příběhy označují entomologové za pověry. Ve výjimečných případech se prý sice může stát, že drobný tvor hledající úkryt člověku do ucha opravdu vlezl, rozhodně ale nebude pokračovat dál. Naopak, bude se snažit utéct. Své kleště by škvor navíc v nůžky na lidskou kůži nikdy nepřetvořil, protože by neuměl vyvinout dostatečnou sílu. Slouží mu k jiným účelům: k odstrašení nepřítele, k přenášení potravy, k rozevírání blanitých křídel – ano, byť nevalně, umí i létat – a k péči o potomstvo. Mezi členovci totiž škvoři platí za nebývale starostlivé rodiče.

Karel Tolbec — Život našeho hmyzu

[...]

Na koberci pod oknem stál velký keramický slon a na něm rostla řemenatka. Když někdo zapomněl zavřít dveře do obývacího pokoje, byly její načervenalé korunky a tmavé listy vidět už od vchodu. Jako dítě míval Ondřej pocit, že na něj zpupně vyplazuje zelené jazyky.

Keramický slon stál pod oknem i ve chvíli, kdy koberec nahradila podlaha z lamina. Z veškeré staré dekorace, která dřív zdobila byt, byl jedním z mála, kdo si tuto zvláštní výsadu zasloužil, a klívii by tak na svém hřbetu nesl i nadále, kdyby ho Ondřejův otec několik dní před oslavou nepřevrhl a kdyby si slon při pádu neulomil svůj ke stropu vztyčený chobot i s oběma kly. Nic se nestalo jen glazovaným uším.

[1]

Příjezd

Vrátil se domů. Městem se valil ruch, a když projížděl kolem nádraží, zablácená auta hučela v sevření černé silnice a černých pilířů železničního mostu tak mocně, že přehlušila i skřípění brzdících vlaků.

Dojel až na skvrňanské sídliště. Pod rámy na věšení prádla ležela zvalená tráva a panelové domy se zašlými barevnými fasádami připomínaly dětské kostky rozhozené po louce. Byly žluté a hnědé a červené a fialové a bílé a zelené a každý z nich zvědavě napínal k nebi boltce televizních satelitů. Šedá a bez uší zůstávala jen nízká budova mateřské školy, skrytá za keři pámelníků a rudým kovovým plotem.

Jednotlivé pavilony spojovaly dlouhé trakty, okno vedle okna, co okno, to oprýskaný rám. Snad aby si děti vynahrádily to, že jako jediné zůstávají bez barevné omítky, vyzdobily skleněné tabule pestrými obrázky s podzimními motivy.

Když Ondřej u školky v brzkém odpoledni parkoval, pochávalo a déšť v tenkých čůrcích stékal po velkých červených jablkách a oranžových halloweenských dýních z balícího papíru, které se schovávaly za sklem. Ačkoliv do příchodu prvního sněhu zbýval ještě minimálně měsíc, na jednom z oken už byla připravená také ptačí budka. Kolem ní se ve větru klátily zčernalé a lysé hlavy slunečnic.

Zvedl límeček kabátu, chytil kartonovou roli, vyšel napříč liduprázdným sídlištěm a zhluboka vdechoval podzimní vzduch. Chutnal jinak než v Praze a nepáchl výfuky aut; chutnal hořce, po dešti, chutnal nasládle po tlejícím listí, chutnal sladce po vůni z otevřených kuchyňských oken, a protože vítr vál od jihovýchodu, nesl i nakyslou a trpkou chuť kouře z nedalekých strojírén.

Obešel blok, u zabláceného hřiště se tanečním krokem vyhnul zbloudilému staříkovi, který šouravým krokem venčil nevrlého jezevčíka a z dlouhé chvíle se zastavil před výlohou sídlištního antikvariátu.

Malý obchod, poslepovaný krcálek připomínající vlaštovčí hnízdo, stál schoulený vedle jednoho z mnoha domovních vchodů a bylo s podivem, že ho na tomto místě už dávno nenahradila vietnamská večerka. Místo zlatých buddhů a blikajících barevných diod ale ve výkladu opravdu stále ještě stály učebnice, místopisné publikace i jedna velká kniha o hmyzu střední Evropy a nad tím vším visely na tenkých vlascích populární brožované detektivky z edice Rubikon.

Papírový vzkaz knihkupce nalepený z vnitřní strany skleněných dveří zvěstoval: „Vykoupíme staré ročníky celostátních deníků (zejména roky 1986—1997). Bereme i nesvázané.“ Ondřej se úlevně usmál, stiskl kartonovou roli, zkontroloval, zda příliš nepromokla, a poté ji přehodil z pravé ruky do levé.

Měl vlastně povznesenou náladu — byl rád, že se ocitl zpátky.

● **Noviny**

„Pět tisíc milionů.“

„Pět miliard,“ opravuje ho Ópa.

„Pět miliard,“ opakuje Ondřej s pokorou.

Společně sedí za stolem v těsné panelákové kuchyni, na sporáku hvízdá stará konvice a Ópa má ruku položenou na zašlém výtisku Lidové demokracie. Ukazováček, prostředník a prsteníček zakrývají novinový titulek, vidět jsou jen některé slabiky. Ondřej je však luštit nemusí — ví, o čem se na titulní straně píše, protože děda mu noviny z července osmdesát sedm neukazuje poprvé.

Po světě už chodí pět miliard lidí. Po světě už chodí pět miliard lidí a deník informuje o novorozenci ze Záhřebu jménem Matěj Gašpar, kterému pořadové číslo s pětkou a devíti nulami připadlo.

„Mohl jsi to být ty,“ říká Ópa a zalévá si kávu ve sklenici. Než stěny ztmavnou turkem, orosí je na krátko šumivá pára. „Co mohl. Měl jsi to být ty, o tom jsem skálopevně přesvědčený,“ pokračuje a míchá kávu, aby semletá zrnka nezůstávala

na hladině a rychleji sedla. „Sehnul by se nad tebou generální tajemník OSN a fotky z vašeho setkání by se objevily na titulních stranách novin po celé republice. I v televizi.“ Ondřej mlčí a nábožně sleduje dědův ohryzek, který stoupá a padá s každým polknutím.

Mluví, až když je starší. Snaží se oponovat. „Jenže já jsem se nenarodil v Jugoslávii,“ rozčiluje se a je mu třináct, čtrnáct, patnáct.

„To je právě ta chyba!“ nedá se Ópa umlčet a potutelně se usmívá. Když dopije kafe, vrátí noviny do ořechového sekretáře k ostatním *mimořádným rodinným vydáním*.

Bramborové těsto

Bzučákem ho pustili do domu. Prošel kolem oprýskané plástve hnědých poštovních schránek, a protože výťah nefungoval, začal do čtvrtého patra stoupat po schodech. Odpočítával.

2011.

2001.

1991.

1981.

Dekády vydrnkával kartonovou rolí o tmavé sloupky zábradlí. Rozezvučený kov v němém odpoledni panelákové chodby měkce předl.

1971.

1961.

1951.

1941.

1931.

Ondřej nepochyboval, že Ópovi udělá radost. Aby mu mohl popřát a předat dárek přímo v den jeho osmdesátých narozenin, přijel do Plzně s několikadenním předstihem; společná rodinná oslava se totiž chystala až na sobotu. Protože ale pracoval jako středoškolský učitel a ve středu začínaly třídní podzimní prázdniny, mohl odjet z hlavního města okamžitě, jakmile v úterý skončil s výukou, a —

„Ahoj, Hanuše!“ laškovně pozdravil malou korpulentní ženu ve žluté zástěře, která už vartovala v pootevřených dveřích panelákového bytu, a zůstal stát. Ruku s hnědou rolí volně spustil podél těla.

„Ty můj kluku učitelská!“ objala ho a pak vztáhla dlaně vysoko, aby ho mohla popleskat po tvářích, protože byla svému vnukovi pod bradu. „To je taky dost, že se vobjevíš,“ dodala. „Budou vošouchy, tak si pojď dát,“ a zatímco se Ondřej zouval, kormidlovala své tělo pryč z úzké předsínky.

V kuchyni ležel nakyslý pach česnekových stroužků a senná vůně majoránky, v míse z bílého smaltu odpočívalo šedavé bramborové těsto a Ópa seděl u pootevřeného okna s rozečetými Dějinami habsburského rodu.

„Zbojníku, servus!“ zvolal, když Ondřej přicházel do místnosti a skláněl hlavu, aby se vyhnul cinkrlatům napnutým mezi futry.

„Ahoj, dědo!“

„Dobře, že seš tady, já ti mám hlad jako spisovatel, jenže máma —“

„Neříkej mi tak!“ ozvala se Hanuše od linky.

„— jenže *máma* nechtěla začít vařit dřív, než přijedeš, aby ti to nevystydlo,“ dopověděl, zaklapl knihu a položil ji na parapet vedle zavařovací sklenice, do které dala Hanuše naklíčit šáchor. „Co je novýho v Praze? Pojď, sedni si, sedni si,“ klepal na prosezený látkový polštář staré dubové židle.

„Chceš něco pít?“ zeptala se Hanuše a lžící zabodnutou do kopečku sádla kroužila po teflonu zčernalé pánve. „Koupila jsem ti pivo, dáš si pivo? Nebo až k jídlu?“

„Prosím tě, vždyť řídí,“ namítl Ópa a obrátil se na vnuka. „Jsi tady autem, vid’?“

Ondřej přikývl. Hlasy svých prarodičů poslouchal se skrývaným požitkem; v jejich malém panelákovém bytě totiž zůstávalo vše při starém. Ti dva se stále stejně špičkovali. Hanuše stále nosila zástěru s motivem slunečnic a staré sešlapané trepky. Nad kuchyňským stolem nadále visela vyšisovaná,

zmodralá reprodukce zasněžených Škodových závodů, kterou dostala před lety od kolegů ke svému pracovnímu jubileu. Ópa beze změny vysedával pod škodováckým výjevem s knížkou a tureckou kávou a v prstech levé ruky bezděčně převracel nožičku kostěných brýlí. Pro Ondřeje to ani nebyl prostor zastaveného času — ale výslovný návrat časem do doby, kdy luštil slova z novinových listů.

„Tak co jste dneska brali?“ vyzvídal Ópa.

Hanuše naběračkou odebrala těsto ze smaltované mísy a na rozehřátém tuku z něj v pánvi vytvořila kolo bramborové placky, bramboráku, *vošouchu*, jak by řekla celá rodina a celé město.

„Byl výchovnej koncert, takže jsem měl jenom historickéj seminář... A tam děláme poválečný dějiny. Odsun Němců z východní Evropy.“

Dědovy oči se rozžaly zaujetím. „*Vyhnání*, oni by řekli *vyhnání*,“ podotkl a vrhl do kuchyně hrdelní německé „R“: „*Vertreibung*. *Vertreibung der Deutschen*.“

„Už je to tu zas?“ zeptala se Hanuše a naběračku vrátila do mísy s těstem.

Ópa pracoval jako učitel. Život strávil před katedrou s cvičebnicí německé gramatiky a svého vnuka už od první třídy trápil přehláskami, ostrým ß a základními frázemi, jež Ondřejovi jako malému chlapci víc než cokoli jiného připomínaly vojenské povely. Ópa předříkával: „*Išajse Ondra unyškóme aus Pilzn*.“ A on musel opakovat — v zoologické zahradě, na koupališti, při cestě na představení loutkového divadla i během procházky městskými sady.

Vedle němčiny učil Ópa dějepis. Dějiny byly jeho celoživotní vášní a i nyní docházel dvakrát v týdnu mezi studenty, aby se o ni mohl podělit. Když se před sedmi lety na jedné z rodinných oslav dozvěděl, že jeho vnuk chce na vysoké škole studovat tentýž obor, dmul se pýchou. Od té chvíle Ondřeje zaměstnával všetečnými otázkami a skrytými zkouškami, záměrně ho posílal pro rozličné a většinou zcela zbytečné předměty,

kteří si objednal v té či oné ulici, a to jen proto, aby mu mohl zadat její starý a dávno nepoužívaný název.

„Ten obchod najdeš na rohu Charkovského nábřeží a Moskevské,“ říkával.

„Je to na půli cesty mezi Hermann-Göring-Werke a Reinhard-Heydrich-Straße,“ radil.

„Nemůžeš to minout, jen před Škodovým domem na třídě 1. máje zahni doprava,“ zdůrazňoval.

Zatímco německy se Ondřej nikdy dobře nenaučil, v tomto případě dědovi neodporoval. Věděl, že hraje hru, pro niž mu dosud chyběl protihráč, a že se jí nesmírně baví. A tak se mu snažil sekundovat. A když se v průběhu studia stal Ópovi rovnocenným partnerem, byly cesty, po kterých se společně pouštěli, o to spletitější — používali staré názvy, otřepaná i dávno zapomenutá přízviska, skutečná jména těch, kteří do historie vstoupili pod pseudonymem, a v dědových očích žhnulo nadšení pokaždé, když ho Ondřej dokázal nachytat.

Hanuše ovšem neměla pro špílce mezi manželem a vnukem pochopení, tím spíš, že Ondřeje neviděla dobrý měsíc.

„Fr-tchrájbunk dea Dójčn,“ opičila se po Ópovi. „Já chci vědět, co je u Ondry novýho, a ne co se stalo v roce čtyřicet pět.“

Ondřej by ovšem mnohem raději hovořil o konci války než o svých posledních týdnech v Praze — a navíc předpokládal, že babička beztak vše podstatné ví od jeho matky; pokud se ho nezeptá přímo, sám o tom začínat nechtěl. A protože si s Hanušinou poznámkou o pětačtyřicátém roce uvědomil, že dědovi dosud nepopřál, postavil se a hledal, kde nechal ležet kartonovou roli.

„Takový odsun je přece mimořádně závažná věc!“ oponoval Ópa ženě u plotny. Bubliny horkého vzduchu v pánvi nadzvedaly středy bramboráků do kulatých hrbolků, polštářů a tváří a rozdrčená snítka majoránky byla jen krupicí pih.

„Může bejt,“ pokrčila Hanuše rameny, obrátila se na vnuka skloněného nad pánví a s úsměvem ho pokárala: „Nečum do

toho jako husa do flašky. Počkej, až to sádlo vychrstne a popálí ti vobličej.“

„Ale prosím tě,“ ohradil se Ópa. „Vždyt měří skoro dva metry. To by to sádlo muselo bejt kaskadér.“

Role ležela za záclonou na kuchyňském parapetu.

„Ópo, já bych ti chtěl popřát k narozeninám,“ řekl Ondřej a chopil se dárku.

„Teď?“ namítla Hanuše a sáhla do kredence pro květované talíře. „Jídlo už je skoro hotový.“

„Skoro,“ zopakoval Ópa, položil brýle, dlaněmi se zapřel o hranu stolu, ztěžka se postavil a zadíval se na vnuka.

Ondřej ve skutečnosti neměl okamžiky blahopřání rád. Přišly mu příliš oficiální, příliš rituální a on nevěděl, jak se při nich chovat. A tak zatímco se křečovitě napřímil — šlo o tak rovný postoj, jaký drží leda školáci při recitačních přehlídkách — a tiskl Ópovu nataženou pravici, jeho oči plaše těkaly po malbě černohnědých škodoväckých komínů za dědovou hlavou.

„Všechno nejlepší k osmdesátce,“ vypravil ze sebe tu nejbanálnější gratulaci. „Hodně štěstí a zdraví.“

„Zdraví hlavně,“ potvrdila Hanuše a dřevěnými špachtlemi otočila bramborák.

V Ópových suchých rukou zašustil kartonový tubus.

„Tak se na to podíváme,“ řekl, znovu se posadil, nasadil brýle, sňal krytku, nahmatal ukrytý svitek a opatrně jej vytáhl.

Na ubruse se žlutým károváním se zhouply novinové listy. Špičky starých prstů udeřily do středu svitku a zamířily do stran; ohnutý papír rozhrnovaly po desce stolu. Když se objevil černě vysázený nápis LIDOVÉ NOVINY z neděle 25. října 1931 a když druhý sešit téhož deníku ukázal datum 26. října stejného roku, prolétl nad zkřehlými novinami zdvojený, nadšený výkřik.

„Nádhera! Ná-dhe-ra!“

Potom se Ópa rozkašlal a Ondřej ho musel plácnout do zad. Hanuše, která předání dárku sledovala se shovívavým

úsměvem, se při pohledu na sípajícího muže zachmuřila. Z lednice vyndala zelenou lahev plzeňské dvanáctky a spolu s otvírákem ji postavila vedle válečných novin.

„Zbojníku, udělal jsi mi obrovitánskou radost. Teď už mi nechybí jediný kus,“ usmíval se Ópa, když dávení spláchl pivem. Otíral si tvář a Ondřej nedokázal rozpoznat, zda mu slzy do očí vehnal jen kašel, nebo i dojetí — vždyť svou sbírku *mimořádných rodinných vydání*, jak schraňované výtisky pojmenoval, kompletoval už bezmála půl století.

První výtisk Ópa pořídil v roce 1964, v den, kdy se mu narodil syn, Ondřejův strýc Jindřich. Nazítří zamířil pro noviny znovu, aby měl i vydání informující o událostech, ke kterým při Jindřichově narození došlo. Když o čtyři roky později přišla na svět Ondřejova matka Renata, kupoval dvojí Lidovou demokracii zas. Stejně tomu bylo v sedmaosmdesátém roce; Ondřejovo narození zastupovaly výtisky ze soboty 11. a pondělí 13. července, přičemž druhý z nich byl kvůli Matěji Gašparovi vůbec nejohmatanější.

Když k Ondřejovi přibyla sestra Michaela, nahradil Ópa zaniklou Lidovou demokracii abonovanými Lidovými novinami. A když Hanuše slavila padesátiny, obdržela ke své nelibosti dva mimořádné novinové výtisky z konce války v Pacifiku.

Nyní Ópovy zažloutlé prsty zálibně klouzaly od záhlaví meziválečných Lidovek k čapkovskému sloupku a dál přes titulky hlavního článku až na podval první strany.

„Vida, vida, zprávy z Berlína. Hindenburg nechal složit novou vládu i přes nevoli jistého křiklouna z Braunau na Innu!“ zvolal nadšeně a jedním dechem dodával: „Ale na jeho jméno se tě ptát nebudu, protože by to byla příliš lehká otázka.“

„Budeme jíst, ty otázko. Nebo už tě přešel hlad?“ ozvalo se od linky. „Otevřeš mi to, Ondro?“ dodala Hanuše a podávala vnukovi sklenici s kysaným křimickým zelím, které podle neměnného receptu zavařovala rok co rok zkraje podzimu.

Ondřej vzal ze šuplíku čajovou lžičku, vejčité lůžko opřel do dlaně a opačný konec lžičky, její útlou špičku, vtláčil pod hra-

nu plechového víčka, aby se do sklenice s bílým zelím dostal vzduch. Ozvalo se tiché lupnutí, jaké vydávají praskající bobule pámelníku, když víčko povolilo, ozvalo se suché klapnutí, když Ópa nasadil na tubus s obdržnými novinami plastovou krytku a ozvalo se tlumené vrznutí, když Hanuše na ubrus jídelního stolu postavila talíř s prvními třemi smaženými bramboráky.

Ópa zamlaskal jako staříčkový sumec.

„Ondráši, tak si pojď dát,“ vyzval vnuka, sám se natáhl po otevřené sklenici, a ačkoliv to Hanuše nikdy neviděla ráda, vidličku nechal ležet vedle talíře a do zelenavých vlasů krouhaného zelí zabořil prsty. Kyselé hádky skládal na polovinu osmažené bramborové placky, chuchvalec vedle chuchvalce. Potom vošouch přiklopil a pustil se do jídla.

Zatímco Hanuše dál a dál rozlévala těsto v pánvi, aby líře jejího muže a vnuka nezůstávaly ani na chvíli prázdné, spořádal Ópa třetinu zelí, tři bramboráky a vše zalil pivem.

„Plzeňské dvanáctistupňové,“ zkoumal etiketu. „Kdybych tak měl narozeniny každý den.“

„Tak bysme přišli na buben,“ dořekla Hanuše, vypnula digestoř, pánev odstavila z plotýnky a také usedla ke stolu. „Už ti mamí říkala, že dědu oslavíme u vás?“ zeptala se Ondřeje a zarejdlala vidličkou v zavařovací sklenici.

„Ne,“ polkl a již poněkolkáté bezděčně zkontroloval, zda mu jídlo neumastilo světlou košili. „Říkala jenom, že oslava bude v sobotu.“

„Do našeho malinkýho obejváku bysme se nevešli, Jindřich rekonstruuje byt a u vás je místa habaděj,“ pokračovala Hanuše, trhala osmažené bramborové těsto na drobné kousky a vkládala je do úst. „Ivana to vymyslela,“ pokývala hlavou na znamení, že s plánem souhlasí.

„Grófka?“ podívil se Ondřej a podíval se na Ópu, který se potutelně usmíval. Potom jízlivě dodal: „To měla naše mamí určitě radost.“

Šlo vlastně o zbytečné konstatování. Všichni v místnosti věděli, jaké výhrady má Ondřejova matka ke své švagrové

a proč ji častuje zlostnou slovenskou přezdívkou. Mezi oběma ženami ležela tisíc a jedna maličkost jako nastražená železa, a kdyby je měl někdo sepsat, vznikl by dlouhý seznam maličerností, výčitek, zlovyků a zanícených šrámů. Ondřejově matce se přičily Ivaniny rychlé a nekompromisní soudy, velebení každé nové dovolené a hanění těch předchozích, řinčivý smích, pohrdání vietnamskými trhovci, být u nich dříve sama nakupovala, neustálé zaujímání postoje, výrazné líčení, snaha upoutat pozornost, přebírat v rozhovorech slovo... i chvíle, kdy rozhodovala za ostatní.

„Tomu se říká o nás bez nás,“ zasmál se Ópa za stolem.

Hanuše po něm šlehla pohledem a chvatně spolkla sousto.

„Iva o tobě mluví hezky, tak jí nemusíš říkat *grófska*,“ napomenula vnuka. Potom se také napila piva. Sama měla pro snachu slabost a Ópa tvrdíval, že ji mívala i Ondřejova matka. Ze všech rodinných setkání, která si Ondřej pamatoval, však znal už jen zdvořilé výměny předem připravených vět, jež Ivana nezřídka opředla zdánlivě bezelstnými dovětky a skrytými narážkami.

Nedalo se přitom říct, že by jeho teta byla falešná. Naopak, obzvlášť k dětem uměla být srdečná a štědrá. Ostatně, sám si to pamatoval, ale už tak o Ivaně dávno nepřemýšlel. Co odešel studovat do Prahy, potkávali se jen velice zřídka a Ondřej zůstal u toho, že je i na něj, stejně jako na jeho matku, příliš... excentrická.

● Mačka

„Počúvate ma vôbec? Veď vám hovorím, že som ju tu videla!“

Když přiblíží oko co nejbliž jejím, vidí černé linky a zaslhlé krůpějky zelené barvy.

„Ja neviem... Neviem! Niekedy minulý týždeň...“

Když hlavu zakloní, jen málo, jen trochu, vidí i její hlavu, hlavu se špičatýma ušima, červeným čumákem a rolničkou pod bradou.

„Veď tu visela. Priamo tu!“

Když udělá krok, jen jeden krok vzad, vidí ji celou. Je zlatá, ale v šeru pod plachtami hraje její hřbet dozelená. Mává mu přední packou.

„Maneki Neko. Líbí?“

Malý Ondřej otočí hlavu. Asijská kočka štěstí zmizí. Místo ní vidí štosy modré džínoviny, hejna tmavých trik, trsy umělých orchidejí, zástupy bílých botasek, kšiltovky s flitry, maskáčové vesty, zahradní trpaslíky, plastové samopaly do hry na vojáky... a vietnamského trhovce.

„Tak to vyskúšame česky: Minulý týden visela p-hřímto tady!“

Jindřich si ho vzal na víkend k sobě. Včera se koupali v řece a šli do kina a nyní ho Ivana zavedla na asijskou tržnici, protože mu chce pořídit věc, kterou si přál.

„Maneki Neko,“ opakuje mužiček. „Líbí?“

Ondřej neodpoví. Slyší Ivanu, slyší, jak na něj vítězoslavně volá: „Andrejko, čo by si vravel na tento kúsok?“

Otočí se, pod nohama mu křupne jemný štěrk. Vidí surfaře na vlně, světla Harley-Davidsona, ploutve delfínů, lesklý hřbet pantera, perutě orla, žraločí čelisti, červenou formuli a vidí i Ivanu, jak stojí mezi osuškami povlávajícími v mírném větru a v ruce drží americkou vlajku, osušku *v barvách* americké vlajky — tu, kterou si přál.

„Jo! Jo!“ volá dětskou radostí. „To je vona!“

Když už je zapláceno, když už se v Ondřejově ruce houpe igelitová taška s hvězdami a pruhy, Ivana se ještě naposledy rozhlédne po vietnamském stanu.

„A tú zlatú mačku si vezmeme tiež.“

Lest

Z károvaného ubrusu mizely talíře, staré ženské ruce a mladé mužské ruce odebíraly příbory a sahaly po prázdné zavařovací sklenici. Z kohoutku začala téct voda.

„Zbojníku, ty už chceš jet, vid’?“ zaznělo.

Ondřej pustil vidličky do otlučeného dřezu a otočil se k Ópovi, který se v úzkém prostoru za stolem soukal do vlněné vesty.

Dědova otázka ho překvapila. K odchodu se ve skutečnosti nechystal, znal Hanušin rytmus; předpokládal, že až umyje nádobí, bude chtít dát vařit vodu na kávu a ze spíže vytáhne plastové plato s lineckými rohlíčky máčenými v čokoládě. Protože byl ale zvědavý, co za Ópovými slovy vězí, neřekl nic.

„Ale kam by jezdil... kam *bys* jezdil?“ podívala se Hanuše na vnuka a potom už zase mluvila k manželovi. „Vždyť je tady sotva pět minut. Tak co ho hned vyháníš?“

„Já ho přece nevyháním. Jenže on ti to sám neřekne, že čím je návštěva kratší, tím je milejší — pro obě strany,“ usmíval se potutelně Ópa a vlněnými oky provlékal dřevěné knoflíky.

Hanuše zavřela kohoutek. „Tak už vážně pojeděš?“ zeptala se tiše a ruce otřela do zástěry. Ondřej poznal zklamání v babiččině otázce, a aby ji trochu obměkčil, položil jí ruku na rameno. Vlastně se jejího ramene jen letmo dotkl prsty.

„Jo, babi, pojedu. Vždyť se ještě uvidíme.“

„No to bysem si taky prosila!“ Do kuchyně se vrátilo její dobřácké hartusení. „Ale určitě ne až v sobotu. Potřebuju udělat velikej nákup! Koupit oleje, brambory, cukry, mouky —“

„Pozejtří totiž vypukne válka,“ ušklíbl se Ópa.

„— a taky máslo, jabka a ořechy na vánoční štrúdl.“

„Ty Ópovi upečeš *vánoční* štrúdl?“

Hanuše pekla štrúdl celoročně, ale jen o svátcích nepoužívala kupovaný polotovar a těsto sama zadělávala, jen o svátcích do něj zavíjela i sekané lískové a vlašské ořechy, jen o svátcích vyměnila rozinky za štavnaté sultánky, jen o svátcích sněžila nakrájené porce cukrovou moučkou a doplňovala kopcem šlehačky.

„Tak osmdesát slaví jenom jednou. Nevzal *bys* mě zejtra ráno nakoupit, ať to děda všechno nemusí tahat do schodů? Když nám nejezdí vejtah...“

„To víš, že jo,“ přisvědčil Ondřej „Vezmu. Třeba v devět?“ A když Hanuše kývla na souhlas, natáhl se pro svůj baloňák. V tu chvíli Ópa vstal.

„Kam ty se valíš?“ divila se Hanuše.

„Přece vyprovodit zbojníka.“

„A to sis na to musel oblíct vestu?“

„Půjdu s ním ven. Potřebuju se provětrat a Karas mi beztak tuhle říkal, ať se u něj stavím.“

„*Provětrat...*“ zopakovala s nedůvěrou. „Ne abys od něj zase přitáh nějakou bichli, máme jich dost. Vždyť v obejváku kvůli nim už vůbec není k hnutí!“ varovala, jenže to už Ópa zmi-
zel v předsíni.

„Kdo je Karas?“ zeptal se Ondřej Hanuše a kroutil rameny, aby si oblečený kabát dobře sedl.

„Ále, jeden lokálpatriot. Dělal se mnou ve Škodovce. Jeho kluk má na náměstí americkéj bar, Pětačtyřicet nebo jak se jmenuje, a tady na sídlišti malej antikvariát. Von se mu vo něj stará. Že se mu na to ve svém věku taky nevykašle, kodrcat se sem tramvají každej den až z města...“

„Třeba chce i v důchodu mezi lidi,“ řekl Ondřej, a zatímco se skláněl, aby ho mohla na rozloučenou políbit, přemýšlel, jestli o Karasovi neslyšel už dřív. To příjmení mu připadalo povědomé a nutně nemuselo zaznít v kuchyni na panelovém sídlišti.

„Lidi? To určitě,“ namítla Hanuše, když její pusa mlaskla na vnukově tváři. „Těch v tom svém zapadlým vetešnictví potká celý procesí... Já bysem to nedělala. Tak teda zejtra ráno. Ahoj.“ A pleskla vnuka do zad.

Ópa už okouněl na schodišti oblečený do zeleného kabátu a Ondřej si v chodbičce zavazoval boty, když ho Hanuše zavolala zpátky.

„Jo a Ondro!“

Zatrnulo mu. Tak přece jen? Před necelými čtrnácti dny se rozešel s Marií a byl rád, že o tom během celé návštěvy u prarodičů nemusel mluvit — ačkoliv Ópa i Hanuše o konci sedmiletého vztahu věděli od jeho matky. Nyní předpokládal, že se ho Hanuše bude chtít na Marii přece jen zeptat. O okolnostech rozchodu ale vyprávět nechtěl a o chlácholení nestál, takže se do kuchyně vracel obutý a se vzdorovitým pohledem. A protože nesklonil hlavu, rozkomíhal cinkrlata napnutá mezi futry. Cink-cink-cink.

„Když už tady není děda — kdy jsi naposled mluvil s vaší mamí?“ chtěla vědět.

„Včera,“ odpověděl nechápavě, protože takovou otázku nečekal. „Říkal jsem jí, že se nejdřív zastavím u vás. Proč?“

„A říkala ti něco?“

„Ne — co?“

Cink.

„Nic o tátovi?“

Cink-cink.

„Ne... co by měla?“

Hanuše si vnuka zpytavě prohlížela. V místnosti zvonily jásavé tóny trianglu.

„Teda vlastně říkala!“ nadechl se a radostně vytřeštil oči, protože pochopil, že o Marii se mluvit nebude. „Říkala, že táta — že táta rozbil keramického slona, co stál v obýváku!“

Hanuši povadla ramena a máchlá rukou na znamení, že tohle slyšet nechtěla.

„Děje se něco?“

„Ne...“ zakabonila se. „Asi, asi ne...“

„Tak kde se loudáš?“ zahřímalo v panelákové ozvěně.

Ondřej sebou trhl.

„Tak jo. Tak čau zejtra!“ otočil se a cvrnkl do zvonkohry tak, že kuchyně padla do jásavého smíchu — a proto už nemohl slyšet, že se mu Hanuše do zad znovu ostýchavě nadechuje.

Vyšel s Ópou před dům a kvůli jeho šouravému tempu brzdil svůj kvapný, dlouhý krok. Déšť zanechal na barevných fasádách panelových domů tmavé mapy, chodníky byly mokré a pokryté bílými slupkami pámelníkůvých bobulí.

„S Marií je to škoda,“ řekl Ópa zničehonic. „Ale co naplat, ona se najde jiná... Půjdem tudy,“ svedl ho na blátivou pěšinu napříč trávníkem.

Ondřej si domyslel, že tím děda považuje nabízející se téma rozhovoru za odbyté, a byl mu za to vděčný. Kolem nedomrhlých smrčků a betonových květináčů došli až k antikvariátu.

„Jdeme dovnitř?“ zeptal se a prohlížel si jejich postavy v odrazu výlohy. Jeho krk nesl místo hlavy vystavenou detektivku. Ópa hlavu měl, zato trup se mu změnil v objemný spis o historii Československa.

„Ne, nemusíme,“ rejdl rukama v kapsách starého hubertusu. „Tenhle kabát... Tenhle kabát je ještě po tátovi tvý babi...“ funěl, „a pořád slouží líp než všechny, který bys dneska koupil u Vietnamců. Nebo v obchoďáku. Á vida,“ v jedné ruce držel zápalky a v druhé krabičku cigaret, „tady je máme.“

Před výkladem zasyčela sirka, Ópa nasál kouř do plic a přivřel oči. Byl náruživý kuřák, přestože krabičky cigaret se neměl dotknout už dobrých čtrnáct let — v červenci 1997 prodělal infarkt a lékaři mu tabák důrazně nedoporučovali. Navzdory jejich radám i navzdory Hanušinu přísnému doзору se ale svého požitkářského kuřáctví nedokázal vzdát a pouze ho omezil na okamžiky, kdy mohl zmizet z dohledu své ženy. Ondřej pochopil, že si chtěl jít po obědě zakouřit a v chvatném vyprovodění vnuka viděl dobrou záminku jak zmizet, aniž by Hanuše pojala podezření.

„Víš,“ vydechl Ópa do vlhkého sídlištního vzduchu hřib modravého kouře, „výhoda tohoto antikvariátu nespočívá jenom v tom, že nabízí poutavou literaturu a že na něj, jak jsi jistě postřehl, není vidět z našeho bytu. To hlavní,“ zdvihl ruku, „to hlavní je chápatý antikvář, který si předchází své zákazníky,“ a s šibalským úsměvem sklepl špičku cigarety do vymytého popelníku z hutního skla, který stál na parapetu pod výlohou.

Ondřej založil ruce, mírně naklonil hlavu a shovívavě se na dědu podíval.

„Moje tajemství je,“ pokračoval Ópa přednáškovým, slavnostním tónem, „že jsem už před časem uzavřel s Karasem nadmíru výhodnou dohodu. Abych si směl tu a tam dát jednu zdravotní ci-ga-ret-ku, nosím mu k prodeji zbytné tituly nebo si pro nové knihy chodím... ale samozřejmě jen naoko.“

Ondřej se ušklíbl.

„Neříkej mi — neříkej mi, že tohle Hanuše neprokoukne.“

„Prosím tebe! Myslíš, že mi kontroluje knížky v podpaždí? Víc než rok...“ Ópův kypící smích přerostl v hluchý kuřácký kašel a on mohl pokračovat teprve ve chvíli, kdy znovu chytil dech, „víc než rok přenáším sem a tam Dějiny habsburského rodu. A navíc mám alibi, protože Karas uvnitř,“ kývnul k výloze, „vykouří krabičku cigaret denně. Vždyť ho znáš.“

„Já?“ sledoval Ondřej kopečky spáleného tabáku na dně medově zbarveného popelníku.

„No jistě.“

„A odkud bych ho měl znát?“

„Nemluvil jsi s ním snad, když jsi dělal diplomovou práci?“

A v tu chvíli Ondřej už věděl, odkud mu bylo Karasovo příjmení povědomé. Poslední rok na vysoké škole strávil tím, že zpovídal desítky účastníků plzeňského června, dělnické bouře, která v jeho rodišti proběhla na začátku padesátých let a patřila mezi první projevy nespokojenosti v celém východním bloku. Babiččin dávný kolega ze Škodovky byl jedním z pamětníků, se kterými o polozapomenuté revoltě mluvil — a jeho vzpomínka se nyní ztrácela v lesklém, kávově hnědém pásku. Původně totiž kvůli nedostatečnému technickému vybavení a později čistě ze zvyku zaznamenal všechny rozhovory na nmoderní, zastaralé audiokazety místo do digitální paměti diktafonu. Samozřejmě věděl, že udělal chybu; nyní hrozilo, že pořízené výpovědi nebude v budoucnu možné přehrát, protože už se nesežene přístroj tak starý, aby to uměl.

Podíval se do výlohy s knihami, podíval se na odraz dědečkovy kouřící postavy.

„Pravda, pravda,“ pověděl by mu s nadsazenou, ale vážně míněnou výhradou. „To jsi to rovnou mohl zapisovat na pergamen.“

Kromě toho si nyní nebyl jistý ani tím, kde se kartonová krabice s neoznačenými audiokazetami ocitla poté, co svou práci dopsal. Věděl, že výpovědi pamětníků poslouchal a zapisoval ve společném studentském bytě i v garsonce, kterou si s Marií pronajali jen pro sebe, také na chatě Mariiny babičky, ve studovně, v knihovně a v bytě svých rodičů. Kde ale kazety

skončily, říct neuměl. Ve spěchu, který ho provázel na konci studia — odevzdání práce, přípravy na státnice, pracovní pohovory — se lapené hlasy pamětníků kdesi ztratily.

Znovu se podíval do výlohy.

„Jak můžeš ty, studovanej historik,“ divila by se postava v obnošeném mysliveckém kabátě, „nechat zmizet takovou matérii?“ A rozhořčeně by típla cigaretu.

► Americká

Americká třída, pane, to je... to je klasa. Povím vám, nejkrásnější byla zkraje šedesátých let, vždycky navečer, když se rozsvěčely barevný neóny... člověk si připadal hnedle jako na Západě — ale nedivte se. Plzeň byla vždycky tím nejameričtějším městem v Evropě! Vždyť tady, tady uniformu od strýčka Sama nosili i komunisti.

• • •

Červená tma, to vám je silnej zážitek, ale *mimořádně* silnej. Já to pamatuju z pětačtyřicátýho, když nás bombardovali Yankeeové. Na konci války byli s tma svejma lítajícíma pevnostma nad Plzní jako doma, a ještě aby nebyli, Škodovka přece furt vyráběla pro wehrmacht, a oni vám ji potřebovali dostat na kolena — a že si servítky nebrali! Kdepa, ta paseka, kterou uměly nadělat jejich Bé sedmnáctky... neuvěřitelný, opravdu neuvěřitelný dílo.

My bydleli nad Elektrou, a když jsme tu noc vylezli z krytu před kino — já byl ještě ucho, osm mi bylo, ale pamatuju si to dokonale — kouř, jenom kouř a všude po zemi sklo. Do dvora rožáku, co stojí na kříži Americký a Škroupovo, totiž padla bomba a ta tlaková vlna vám vysklila celou čtvrt, ale komplet. No, a červená tma navrch. Regulérní, regulérní ohňová bouře, plameny vysoko nad Škodovkou, že je vidí až v Bavorech. Majstrštyk, učiněnej majstrštyk, protože wehrmacht měl tím pádem utrum. On totiž ve fabrice blafnul i sklad modelů, a že to je nákej oheň, když hořej barvy. Uhasit ho trvalo hnedle tejden.

• • •

Bílej čepce měla naše mamí, velkej bílej čepce. Teda ne že by normálně nosila plzeňskej kroj, to se... to se v tý době už ne-drželo, ale pro Pattonovo kluky se mimořádně vyšvihla: černý střevíce, červený punčochy a přes sukni prvotřídní, ale opravdu prvotřídní baborák. Tak se u nás totiž říkávalo fěrtochu, já se svýho času o folklór poměrně zajímal, to jen tak mimochodem. V tom kroji se vám pořád točila v předsíni, kontrolovala, jestli má u čepce dost naškrobenou holubičku, a jen tak pod fousy, jenom potichoučku si pobrukovala Škodu lásky. Panečku, o takovým přivítání, jaký u nás zažili Američani, o tom si mohli jiný a jinde nechat jenom zdát.

• • •

Červená se line záře znáte? Ten kánon? A teď si představte tisícihlavej dav studentů a škodováků, jak vám tuhle písničku zpívá uprostřed bílýho dne a uprostřed náměstí s Masarykovo pomníkem. Ona sice celá ta doba zkraje padesátejch let byla jenom takovej natuženej, papundeklovej ajfr, ale u sochy před školou se zpívalo od srdce, opravdu od srdce. Obzvlášť když Zdeňka Ripková spustila Plzeňskou věž, škodováci uctivě sundávali čepice... Fantazie, jedním slovem fantazie.

• • •

Bílej m hvězdám v modrým poli by Kail zasalutoval zrovna tak jako tomu sovětskýmu lajntuchu, to si... to si můžete bejt jistej. On sice na rudý knížce i spal, ale čerstvě po válce oblíkal americkou uniformu dnes a denně. Bydlel v Šipce — no, to je ta krátká ulice kolmá na Americkou — a každý ráno si to vykračoval směrem k Mrakodrapu a k Leninhauzu, kde měli stranický kanceláře, a vycíděný knoflíky na uniformě yankeeovskýho důstojníka se mu blejskaly přes půl ulice. Taky ho kvůli tomu po Únoru odstavili od válu a poslali do Škodovky, asi se v imperialistickým mundúru moc odcizil dělnickej třídě, to se... to se neodpouštělo.

• • •

Červen třiapadesát? Panečku, to byl kolosální, ale opravdu kolosální protest. Těch lidí, co tenkrát vyšlo do ulic! No — srov-

natelný s devětaosmdesátým, to jednoznačně. Já jsem vám v té době chodil na hospodářskou školu a teda ne, že bysem byl dvakrát svědomitej student, to se... to se od šestnáctiletýho klacka nedalo čekat, ale při měně jsem všechny úkoly plnil na výbornou. Abysme si rozuměli, my ještě s Kubou Fertlem, Romanem Vejvodou a Zdeňkou Ripkovou nafasovali od naší češtinářky starý školní portréty doktora Beneše a roznesli je mezi známejma po městě, tajně, pochopitelně tajně. Když se škodovácej průvod vracel od naší školy po Klatovský zpátky do města, koukal se Beneš z každýho druhýho okna.

• • •

Bělohlavej orel měl za socialismu utrum, z toho mohly bejt šeredný, ale opravdu šeredný oplejtačky, kdyby někdo nahlas mluvil o tom, jak nás osvobodili Američani. Třeba nám, nám na střední řediteloval Vladimír Hlaváč, zapálenej, mimořádně agilní komunista — my jsme mu kvůli tomu taky říkali Vladimír Rudoústý —, a ten při srocní na devátýho května tvrdil rok co rok, že do Plzně v pětačtyřicátým nevjel Patton, ale Rudá armáda v americkejch mundúrech. Kardinální nesmysl, ale kardinální. Vždyť s jedním z těch *rudoarmějců* moje mami tancovala polku. Jmenoval Will... a černej byl jak bota.

• • •

Červený salvie, rostly tam červený salvie, to vím stoprocentně, každej den jsem kolem nich chodil do školy. Při měně zrovna kvetly, právě tam, co dneska stojí americkej pomník, pěkně ve tvaru pěticípý hvězdy, jak si to poručili soudruzí z Leninhauzu. No, oni měli vždycky vytříbený oko. Když škodováci táhli po Klatovský na Masarykovo náměstí, zafungoval na ně takovej záhon jako hadr na vola. Šli do podřepu a pustili se do plení, ale pěkně fortelnýho. Ze salvií nezbyl ani lísteček.

• • •

Bílá, jak ta vám byla bílá, když padla k zemi. Přitom vyložená manekýnka, já si jí všimnul už U Práce. Vemte si to: havraní vlasy až na lopatky, bílej svetřík, navíc hezky knop, aby vynikla figura, pásek jako konipásek a ty nohy... prvotřídní, ale

opravdu prvotřídní. A to víte, kam padne oko, tam padne srdce, notabene u jurodivce, co má divokej klín. Taky jsem se za ní držel zbytek cesty po Americký až k Wilsonovo mostu, jenže to už na kraji u mýtnejch domků vartovali vojáci Vnitřní stráže, a aby Plzeňáky zastavili, stříleli do vzduchu. To zastrašování jim sice bylo platný jako mrtvýmu zimník, protože lidi šli dál, černovláska šla dál, jenže potom... prásk. Rána jako z děla. Jeden maličkej nadporučík vystřelil — a do vzduchu to nebylo. To vám byl... to vám byl strašlivej šok, ale strašlivej, když se mi ta manekýnka skácela k nohám. Dva chlapi ji nesli k Mrakodrapu, na bílým svetru už v tu chvíli měla rudou růži, nevěděla o sobě. Zato dav, rozpálenej do běla, se začal hnát přímo proti tomu střílejícímu lampasákovi. Člověk by si myslel, že gummy budou vyšší šarži bránit, ale ani omylem. Nadporučíkovi se ještě na ramenou zablejskaly frčky... a byl ten tam. Lidi vám ho normálně zašlapali to země. Zbyla z něj jenom brigádýrka, a i ta skončila v Radbuze.

• • •

Červenej šátek a montérky se k Emertovi hodily asi jako sbíječka k učiteli franštiny. On vám totiž zpíval v operetě a tvíd s vázankou nosil i ve všední den. V těch montérkách vypadal, jako by se cestou z představení zapomněl zastavit v šatně, navíc si ve městě očividně obstaral hladinku, protože se mi postavil do cesty a plácal mě po tváři. „Karasi, Karásku,“ povídal, „dneska jsme jim to dali.“ Nerozuměl jsem, komu jsme měli dát co a proč se teda tváří jako spráskanej pes. Až druhej den jsem se dozvěděl, že plzeňský herci vypravili k naší škole kručíátu a pokáceli sochu Masaryka.

• • •

Bílá fasáda Elektry mi v osmašedesátým posloužila jako plátno. My se totiž tenkrát čerstvě nastěhovali do činžáku naproti Alfě, v tej době byste tam nenašel hospodu, ale pořád ještě loutkový divadlo, no a jak zpívá Karel Kryl, *bubáci v železnejch maringotkách* přijeli, zrovna když jsem barvil futra. Tak jsem vzal štětec, vykradl se k Elektře a na zeď čelem do Americký

vymaloval pár srdečnejch veršiků o hostech z Východu. Aby si všichni pěkně počteli. Jak ono to jenom... jak ono to jenom bylo... *Četař Ivan píše domů...* Ano, to je ono!

*Četař Ivan píše domů:
Sníl jsem o tom, jak zde s dívkou
strávím svůj čas v kině,
kam se kouknu, všude nápis
Rusové jsou svině,
zradou táhnou na sto honů.*

Panečku, to byla fantazie! To vám člověka tak osvobodilo, když se mohl... když se mohl realizovat. Jenom kdyby to nedali přebílit.

• • •

Červenat jsme se měli — studem, pane, studem! To se... to se přece jen tak nevidí, aby lidi sotva pár měsíců po tom, co je na náměstí kvůli měně rozehnala armáda, nakráčeli na to samý místo provolat slávu straně a vládě. Celá jižní část náměstí zaplněná, od kostelní lodě až k výloze ruskýho knihkupectví. Školní družiny, delegace železničářů a škodováků, všichni s rudejma lajntuchama... to vám byl tyjátr. Zvrácenej, ale opravdu zvrácenej. Vždyť my museli Zápotockýmu děkovat za snížení cen — a to si to snížení přitom lidi zaplatili z vlastní kapsy, no, zrovna z těch peněz, co vzala reforma! Těm lidem tam... těm se muselo chtít zvracet.

• • •

Bílej nápis a červená výloha budily rozruch ještě před otevřením, ono se není moc čemu divit, první McDonald's ve městě, čerstvě po revoluci, to bylo novum! A kde jinde by se měl objevit než u nás, u nás *na Americký*, notabene v přízemí Mrakodrapu? Však taky Mráček postavili podle newyorskýho Chrysler Buildingu, vemte si už jenom ty arkády a železný korunky, co má na nárožní věži, poctivý, ale opravdu poctivý art deco. Já se totiž svýho času o meziválečnou architekturu

poměrně zajímal, to jen tak mimochodem. A když se zlatý oblouky konečně otevřely, to mohlo bejt ve třia-, ve čtyřia- a v sedesátým, tak jsme si tam s manželkou a vnoučatama jednou zašli na nedělní oběd. Intercontinental to sice nebyl... ale oči až navrch hlavy, tak ty jsem měl. Vždyť mně vám bylo hnedle šedesát, a pravej hamburger jsem si směl dát poprvý v životě.

• • •

Červený smaltovaný cedule, který visí na rohu každý ulice, musej bejt mimořádně výdělečnej podnik, ale mimořádně. Však se taky u nás v republice měněj hnedle co půl roku, to je... to je naše národní unikum. Jen si to vemte: Když jsem se narodil, bydleli jsme na Jungmannovo ulici. Když jsem slavil pátý narozeniny, přestěhovali jsme se na třídu Karla iv., ale ani jsem nenakráčel do školy, a už jsme se stěhovali na Viktoriistraše. Pár let nato na Stalinovo třídu. Pak na Moskevskou. Adresu jsem měl i na třídě Ludvíka Svobody. Potom zase na Moskevský a teprve na starý kolena jsme s manželkou zakotvili na Americkéj. A teď vám řeknu, že jsem za svůj život žil jenom ve dvou bytech, notabene ve stejný ulici, to jenom ta cedule se sedmkrát změnila. To je gól, co? Ono se taky Americký nadarmo neříká *třída Politickéjch omylů*. A kdybysem si proto měl vybrat, čím chci bejt v příštím životě, určitě bysem vám nedělal účetního ve Škodovce. Ba ne, vybral bysem si majitele smaltovny. Ale samozřejmě, nesměla by pánům z Leninhauzu padnout do klína.

Měkkost

Část prázdnin trávil Ondřej s Marií na chatě její babičky u Bo-
leveckého rybníka. Když za nimi přijela přespat Mariina ses-
tra Monika i se svým přítelem Jiřím, seděli večer na malé te-
rase a mezi džbány se sudovým vínem a zvětralým točeným
pivem hráli kratochvilné, asociální hry. Marie mu tehdy dala
za úkol, aby jediným slovem popsal *dětství*.

Ondřej byl sice méně opilý než společnost u stolu, ale přesto neprohlédl, že účelem hry je především lehká zábava.

A ačkoliv Marie zaměnila „návštěvu zubaře“ za „kamenolom“ a Monika skryla „lyžařský kurz“ za lascivně vyslovené slovo „poprvé“, chtěl hrát vážnou hru, a proto odpověděl vážně.

„Měkkost.“

„Je to básník!“ pronesl tehdy Jiří na Ondřejovu adresu, aby vyvolaným smíchem roztrhl trapné ticho, a v dalších chvílích už Ondřej taškařil stejně jako ostatní. Na své odpovědi by ovšem nic neměnil; navíc za ní nestál šablonovitý obraz dítěte v kolébce nebo v matčině náručí, ale konkrétní vzpomínka na jejich byt. Ondřejova matka z něj totiž uměla vytvořit prostor, kterého se chtělo dotýkat.

V chodbě spal dlouhý běhoun, jež rodičům věnoval strýc Jindřich. Část stěny překrýval vlněný gobelín s matčíným oblíbeným sloním motivem. Na podlahách pokojů hřály vzorované koberce a nad topením se vlnily květované záclony. Ložnici stínily husté závěsy. V koupelně visely široké osušky. Na váleňdě seděli plyšová medvědi, kuchyňský stůl se skryl pod bílým ubrusem, židle osedlaly kypré sedáky; v rozložitých křeslech oddechovaly orientální baculaté polštáře, pod skleněnou deskou konferenčního stolku kvetla háčkovaná dečka a pohovka v obývacím pokoji oblékla přehoz z bílého leskyma.

Zejména zde se žilo. V obývacím pokoji plápolaly adventní svíčky, zářily vánoční stromky, zvonily novoroční přípitky, zde se slavily svátky, narozeniny a výročí, tady Ondřej psával školní úkoly a jeho sestra nacvičovala zpěv, zde se odehrávaly hádky a malicherné spory, a aniž by to komukoliv přišlo na mysl, po léta nanášené vrstvy bílé barvy na stěnách nesly všechna slova a všechny věty, které ve světlé místnosti kdy zazněly, a mlčky je *držely v paměti*, jako by šlo o slova zaznamenaná na zvukový pás, jako by šlo o staré malby překryté štukaturou.

A přestože tím, jak se v průběhu let měnil vkus i vybavení, byt svou intimní hebkost postupně ztrácel, když rodiče dali pryč sešlapané koberce a nahradili je podlahou z lamina, když až na několik výjimek zmizely veškeré orientální doplňky, které byly tak populární v době jejich svatby a které

v počátcích manželství vyplnily prázdno započatého soužití, jež s sebou ještě neneslo závěj nasbíraných předmětů..., o svou měkkost úplně nepřišel. Měkké totiž bylo i světlo, které přes zašlé tabulky širokého bílého okna dopadalo do hlavní místnosti bytu a mléčnou výplň prosklených dveří ulehlo až na podlahu jinak tmavé chodby.

Když nyní Ondřej prosklené dveře do obývacího pokoje otvíral, ještě ani nesvlékl kabát, na rameni se mu stále ještě houpala šedá cestovní taška s náhradním oblečením a v zádech mu stála matka, se kterou se přivítal teprve před chvílí.

„A nespí?“ ptal se s rukou na ohlazené mosazné klice. Místnost za sklem se mu zdála zšerelá a tichá.

„Myslím, že si čte,“ pověděla a mírným rozevřením prstů otočené dlaně ho pobídla, ať se nezdráhá.

„Ahoj, táto,“ pozdravil, když vcházel do pokoje.

Ahoj, táto...?

Sám sebe překvapil bezděčným zbarvením svého hlasu. Pozdrav vyslovil tak, jak už dlouho ne, řekl spíš „*tháto*“ a lehký přídech v první slabice, jenž otupil bubnování dvou tvrdých „T“, vznesl jeho oslovení do vzduchu jako průvan, který zdvihne záclonu.

Otec nereagoval. Neslyšně dřímал v křesle a rozečtený detektivní román mu ležel na prsou hřbetem vzhůru. Ondřejevo oslovení se ale ještě dlouho pohupovalo u stropu a doplňovalo celý prostor, protože znělo... *měkce*.

● **Tháta**

Červencové poledne, červené pruhy osušky a modré pole s padesáti hvězdami, modrý obdélník bazénu na Slovanech. K bílému nebi se ve spirále vzpíná had. Kdyby zasyčel, neslyšel by ho, všude výskot, hluk a ryk.

„Chceš se svézt?“ ptá se táta. Stoupají po mokrém schodišti, to se chvěje a duní. Nahoře nad schody had otevírá hubu, má kluzký modrý krk, čpí chlórem, tak musí vypadat bazilišek, o kterém si četli před spaním. „Neboj se, pojedu s tebou.“

Skočí potvoře do chřtánu a rychle kloužou potemnělým trupem, před nimi a za nimi halasí jásavý povyk, zatáčka střídá zatáčku, až je nakonec světlo bouchne do tváří. Letí a šplouch. Ondřej se směje, směje se a kucká: „*Thá-to... znov-hu!*“

●
Stojí v kiosku na pražském hlavním nádraží, za dráty stojanu s pohlednicemi a blahopřáními tluče křídly uvězněný čáp. Je už pozdní večer, otec přešlapuje Ondřejovi v zádech. Čáp má na hlavě pošťáckou čepici a v červeném zobáku drží plátěný uzlík, ze kterého vykukuje tmavá hlavička.

„S vránou nemáte?“ ptá se táta kamsi do mlhy, zatímco se Ondřejova dětská ruka toužebně natahuje pro papírové přání.

„A teď honem — jinak nestihnem vlak!“ volá se mezi kuklami spících bezdomovců v rozlehlé rudé hale a svět se žene po starých šedivých dlaždicích, Ondřejova ruka vlaje v příliš rychlém běhu a čáp uletí.

„*Tháto*, počkej!“ křičí, zastavuje, shýbá se pro přání... a najednou se už nese v náručí kolem chrastících, rotujících cedulí až na peron a svět vidí z výšky jako ze hřbetu labutě na pouťovém kolotoči. A už sedí v kupé, tma u Berounky šeptá modře, hnědě, zeleně, za okny se míhají bludičky, čáp z blahopřání máchá křídly a Ondřej má strach, aby nezaklapal zobákem, to by mohl uzlík upustit. Tátovi se kývá hlava s každým drcnutím, t-dncnutím, t-dn, t-dn. T-dn, t-dn.

A v téže tmě najednou stojí doma v obývacím pokoji, otec špulí rty a pŮl je vztyčeným ukazováčkem, pozor, aby neprobudili mamí a aby nevzbudili tu, která spí s ní, pšt, tiskne kliku dveří ložnice a Ondřej klade přání vedle matčiných vlasů na noční stolek a svět se točí a je peřinově temný a pšt.

●
Sviští na kole z kopce dolů a vítr jim křičí u uší. Kolo rachotí po dláždění a Ondřej nadskakuje v sedačce z bordové kůže, která je zepředu připevněná na řídítka a barvou se podobá potahům ve vlakových kupé. Otec se bláznivě směje, z Ondřeje řinčí nadšení: „*Tháto*, ještě!“

„Ještě?“ křepčí mu v ramenech cyklistův smích. „Ještě, ty rarachu?“

„Ještě, ještě malovaný kleště!“ jásá Ondřej a v zádech jim hučí a halasně zvoní tramvaj, stejně červená jako jeřabiny kolem stáčejí se silnice. Ale nemůže se nic stát, protože pražská babička Máša je zdravotní sestra a ve skřínce nad umyvadlem schovává hnědou lahev plnou kysličníku.

Keramický slon

Nad pohovkou v obývacím pokoji visela zrzavá police z mořené borovice a po ní jako po visutém mostě odnepaměti pochodovalo stádo slonů. Byli sklenění, porcelánoví, z keramiky, sádry i z moduritu, byli dřevění, z pryskyřice, onyxu, mastku a malachitu, kovoví, pokrytí slupkou chrómu, zlata, mědi, barevného laku. Jednoho vyřezali z pravé slonoviny a každý z nich vzpínal ke stropu chobot zahnutý do písmene „S“. Ondřejova matka sloní sošky sbírala od svých osmi let. Věřila, že jí přinesou štěstí.

Za krále celé kolekce platil půl metru vysoký keramický slon s krémovou glazurou, který prostál Ondřejovo dětství pod bílým oknem a v sedátku na svém hřbetě nesl bujné trsy temně zelené řemenatky. Rodiče ho dostali od Jindřicha a Ivany jako svatební dar a on od té doby vítal hosty měkkého pokoje už od vstupních dveří.

Nyní stála klívie na podlaze sama, v novém květináči a podložená korkovým prostíráním, aby zakryla rýhu v laminátové imitaci dřeva. Slon byl pryč.

Slon byl pryč a jediná viditelná stopa, kterou po sobě zanechal, byl otluč barvy na stěně; drobná mezera v bílé šupině, jak se o ni zapřel zkrouceným chobotem; škvíra, již do stěny vryly lámající se keramické kly; obnažení staré, zažloutlé výmalby, které způsobil svým tříštivým pádem; trhlina v křehké časové slupce, již slon protloukl lesklými třásněmi zdobné čabraky. Bez něj připadala Ondřejovi místnost podivně neúplná.

„Do soboty sem budeme muset něco pořídit... nějaký stůl,“ pověděla matka, když postřehla, že se dívá na vyprázdněné místo, a hranou hrnku cinkla o skleněnou desku konferenčního stolku.

„A je to vážně potřeba?“ nadnesl otec. Před půlhodinou se probral z dřímoty a přišel za nimi do kuchyně. Nyní společně seděli nad kávou v obývacím pokoji a on pokládal rozpalenou lžičku na televizní program, aby mu nepřekážela při pití. „Nevydrželo by to?“

„Takhle to na oslavu vážně nemůže zůstat. Copak je to problém?“

„Ne, to samozřejmě není...“

„Už slyším, co by říkala grófká. A tentokrát by bohužel měla pravdu. Je to jak pěst na oko.“

„Ale taky zbytečněj výdaj,“ namítl otec a svou větu pronesl velice smířlivě. Právě on totiž v noci před pěti dny keramicou sochu nechtěně pokácel a tušil, že to jeho ženu stále ještě mrzí; Ondřejovi ovšem matka nepřišla lítostivá, jako především roztrpčená. Viděl, jak tře špičky propnutých prstů o pravý spánek, slyšel, jak až příliš příkře odpovídá: „Je to hlavně zbytečná škoda“ a jak se nadechuje, vylekaná hořkostí svého hlasu. Jen sloni nad její hlavou zůstávali v neměnných pozicích.

Sloni nad matčinou hlavou zůstávali v neměnných pozicích a Ondřej si nyní prohlížel jednoho za druhým, jako by je viděl poprvé. Utekl k nim očima, protože předpokládal, že matčin a otcův rozhovor přeroste v malichernou při — drobný talisman ze slonoviny, který spolu s Hanušiným bratrančem přiletěl před lety z montáže v Libyi, si s sebou matka vzala pro štěstí k maturitě — rodiče se totiž vždy spíš přeli, než aby se hádali. Nevzpomínal si na jedinou vážnou hádku, na jediný křik — dřevěného slona s vyřezávaným sedlem si dovezla z oblázkové pláže dalmatského pobřeží, šlo o první rodinnou cestu k moři — ale na křik nemělo dojít ani tentokrát — figurku z narudlého afrického kamene dostala k dvacátému výročí

svatby — otec se totiž rozhodl téma zamluvit. A protože na rozdíl od své ženy se synem čtrnáct dní nemluvil, zeptal se na *nechtěné* — porcelánové slůně s modrým vroubením jí za Hanušina příspěví koupil v květinářství na sadech Pětačtrnáctníků, když se jako dítě chystal poprvé rozdávat vánoční dárky — a vyslovil jméno, které si Ondřej vůbec nepřál slyšet.

„A jak se to teda má s Marií?“

Nevěděl co říct, a tak neřekl nic.

Robustní těžítka na mramorovém podstavci, slon ze zašlého bronzu. Kde ten se jen vzal, kde? Nevěděl ani to.

„A jak se to teda má s Marií?“ zaznělo podruhé.

Ale ano, Marie, našla ho Marie — za výlohou starožitnictví naproti justičnímu paláci.

„Rozešli jsme se,“ vypravil ze sebe.

„Máma mi to právě říkala... Je to škoda,“ obrátil se otec k synově ztuhlé tváři a nabízelo by se, že nyní zazní důvody rozchodu, jenže Ondřej nic takového vyslovovat nemínil.

S Marií se seznámil v rodném městě ještě předtím, než oba zamířili na vysokou, a šlo o jeho první vážný vztah. Zároveň, a sám si to nechtěl přiznat, to ale byl celou dobu pouhý *studentský* vztah, spíš vztah dvou jedinců než jedné dvojice — ačkoliv sdíleli pokoj v bytě Ondřejova spolužáka ze střední školy a od posledního ročníku vysoké školy bydleli i ve vlastní garsonce.

Když už se po všech zkouškách, letních dovolených a státnicích zdálo, že spolu konečně tvoří pár, jejich partnerství stihlo vyčpět a ztrouchnivět. Ondřej to ovšem nepoznal. Nepoznal to ani ve chvíli, kdy mu vyčítala, že je nedospělý, malicherný a sebestředný. Výčitky, které směřoval on k ní, navíc měly mít větší váhu. Před půl rokem totiž Marie strávila noc s jiným, a přestože byl Ondřej zprvu přesvědčený, že jí odpustí, od pomyšlení na její prohřešek se neuměl oprostít. Vracel se k němu a mluvil o něm. Nejprve zřídkavě, poté občasně, později opakovaně, v posledních týdnech soustavně a podle svého přesvědčení i zcela oprávněně. Nedůvěra začala procházet

jejich jednopokojovým bytem jako pelichavá kočka. Nakonec to nedokázal snést ani on, ani Marie.

„A už se odstěhovala?“ ptal se otec dál. Svou otázku kladl ze zcela věcných pohnutek, protože nájemní smlouva byla napsaná na jeho syna. To ale Ondřej nevnímal. Do Plzně přijel s předstihem nejen kvůli Ópovi, ale také proto, aby přišel na jiné myšlenky a aby dny školního volna nemusel trávit v prázdném pražském bytě. Nyní si připadal, že v něm přesto sedí. Na okamžik spustil oči z dřevěné sloní lávky a rozhořčeně se na otce podíval.

„Jo. Už se odstěhovala. Už minulej tejden.“

„A víš kam? Uplatíš nájem sám?“

„Kam?“ Ondřejova otázka se zlomila fistulí. „Asi ke svýmu, ke svýmu novému klukovi. Asi.“

Mosazný slon, narozeninový dárek od matčiných kolegyně z pošty, se potutelně usmíval.

„Tak ho nech,“ šeptla matka. „Nevidíš, že se o tom nechce bavit?“

Po bocích slona z růžového porcelánu se pnulo luční kvítí.

„Však ona se objeví jiná,“ zamručel otec.

Slona z hnědavého jantaru přivezl Ópa ze zájezdu do Polska. Před lety se mu ulomil chobot, slepený zlom nad kly byl stále viditelný.

„Obrátíme list,“ navrhla matka. „Jak se vlastně dědovi líbil dárek?“

V břiše slona z hutního křišťálu se roztančily odlesky světla. Ondřej vděčně pohlédl na matku a usmál se. „Myslím, že líbil,“ odpověděl. „Vypadalo to, že má opravdickou radost.“

„A co že to bylo?“ chtěl vědět otec.

„Sehnal jsem mu Lidovky ze dne jeho narození —“

„To je krásnej dárek!“

Matka se na pohovce ošila.

„— poslední do sbírky,“ dodal Ondřej.

„To jsem ti přece říkala už předevcírem, co Ondra kupoval,“ namítla. „Když jsme se bavili o Míše.“

Otec neodpověděl a raději se napil kávy. Nerozuměl tlumenému popuzení, které znělo z úst jeho ženy, a nerozuměl mu ani Ondřej.

„A ségra má pro dědu co? A ozvala se vůbec?“

Michaela chodila od první třídy do folklórního souboru. Hrála na flétnu, zpívala lidové písně, tancovala skočnou polku, točila se v kole chodské hyjty, a to všechno nejprve s dětskou radostí a později jen s přemáháním, aby nezklamala Ópu. Byl to totiž právě on, kdo pro její členství v souboru horoval už od kolébky, kdo si ho vymohl na jejích rodičích, sotva začala chodit do školy, a kdo nevynechal jedině plzeňské vystoupení.

V sobotu, tři dny před Ondřejovým návratem domů, odjela se souborem na pětidenní turné po městech na Dunaji. Začínali přehlídkou v Budapešti, pokračovali na Československém plese v Bratislavě a ve stejnou chvíli, kdy její bratr a rodiče seděli v obývacím pokoji, oblékala rudé punčochy plzeňského kroje, ve kterém měla zpívat a tancovat na festivalu před vídeňskou radnicí.

„Ozvala,“ odpověděla matka. „Psala mi zprávu už z Maďarska a znovu dneska ráno, když vyjížděli z Bratislavy. Pro dědu ale ještě nic nemá, chce něco dovízt z Vídně... Myslela, že by mu mohla koupit sachr.“

„Pravej sachr? To je hezký,“ pochválil sestřin nápad, ačkoliv on i matka věděli, že Ópa si na sladkosti nepotrpí — s jednou jedinou výjimkou.

„Hanuše říkala, že upeče vánoční štrúdl.“

„Vždyť já vím. Mně to říkala taky. Dort navíc objednala i grófká, s fondánem. Má mít tvar knížky nebo co... Jenže Miša chce něco opravdu pěknýho. Víš... ona měla s tvým dárkem hroznej problém.“

„Bože, to nemusela. To přece, mami, nemusela.“

„Znáš ji.“

„Ne-není to soutěž ale.“

„No mně to vykládat nemusíš. Já jsem jí to řekla taky.“

„A přijede zejtra?“ vložil se do jejich hovoru otec.

„Zejtra navečer, myslím v půl šestý,“ přisvědčila. „Vyzvednul bys ji cestou z práce?“

Otec kývl. Vedl bankovní pobočku na Masarykově náměstí a z kanceláře odcházel v pět.

„A co vlastně v práci?“ obrátil se k němu Ondřej. „Je u vás něco nového?“

Otec se na něj podíval.

„V práci?“ zopakoval.

„Táta teď hodně jezdil do Prahy,“ řekla za něj matka a hlasem se jí znovu mihla hořkost. „Vid' že?“

„Schůze, víš?“ dopověděl. „Ale jinak nic. Nic, co by stálo za řeč.“

Uši

Když se Ondřej na konci gymnázia rozhodl pro studium historie, ptali se ostatní učitelé Ópy, zda to byl on, kdo v mladém abiturientovi probudil zájem o svůj obor. Ze strany tazatelů se jednalo vlastně o řečnickou otázku, ale Ópa pokaždé vypnul hrud', odpovídal „ano, samozřejmě, jistě, máme to v krvi“ a oči se mu leskly hrdostí. Nevěděl totiž, že nemluví pravdu.

Do Ondřejových preferencí měl výrazněji zasáhnout teprve o tři roky později, když mu prakticky vnutil plzeňské události z června 1953 coby téma diplomové práce; z časů reformy si totiž odnesl rudý zásluhový odznak, jehož udělení nepovažoval za odměnu, ale daleko spíš křivdu.

„Paměť často trpí křivicí, a ty bys jí za mě mohl napravit záda,“ prohlašoval.

„Pomůžes mi splatit historický dluh,“ zdůrazňoval.

„Vím, že se tím nic neodčiní... ale ani *nebude nic zapomenuto!*“ provolával.

Ondřej chápal, že v jeho univerzitní práci spatřuje Ópa příležitost vysvětlit všechny okolnosti a od řádu hanby se očistit, a proto mu nakonec vyšel vstříc a plzeňského tématu se ujal. Na samém počátku Ondřejova zájmu o všechno, co bylo, ovšem nestál ani Ópa, ani Ópovo dávné vyznamenání. Jako

iniciační moment zafungoval jeden náhodný filmový večer s otcem.

Na detaily si nevzpomínal a ani nebyly důležité. Mohlo mu být čtrnáct a u televize zůstal déle, než měl ve zvyku. Matka už zřejmě odešla spát, ale táta zůstával vzhůru a sledoval film, který nebyl černobílý, ale černý, nebo bílý, protože se odehrával buď v ostrém světle veselých oslav, nebo v nočním šeru strachu. Jmenoval se... Ucho. Nyní, po návratu domů, na něj měl Ondřej narazit stejnou náhodou jako tehdy před jedenácti lety.

Rodiče tentokrát seděli v měkkém pokoji oba, oba v županech.

Otec nazdařbůh přepínal televizní kanály, minul detektivní seriál, barvotiskovou romanci a zastavil se u končícího pásma reklam.

Matka si na pohovce pod lampou s látkovým stínítkem prohlížela zásilkový katalog. Dlouhé minuty visela pohledem ve změti fotografií, číslic, písmen, aniž otočila jediný list, prsty rozechvělé levé ruky mnula ušní lalůček — tak, že byl celý rudý, tak, jak to dělala vždy ve chvílích nejistoty. Ondřej si toho ale nevšiml ani v první chvíli, ani později během večera. Když totiž dozněl reklamní předěl, televize nečekaná potemněla.

Černým polem obrazovky k jeho očím znovu plul bílý boltec.

Znovu problikl bizarní jednoslovný název.

Znovu zazněla znepokojivá kakofonie.

A před domem v zahradní čtvrti znovu zastavilo auto, z nějž vystoupily dvě postavy.

Příběh se odehrával zhruba ve stejném období, kdy v Plzni došlo k dělnické rebelii. Svárlivý manželský pár se pozdě večer vrací domů ze zdánlivě rozpustilého politického banketu. Jako upomínka bezstarostného *kašpaření* uprostřed opulentních hodů kryje ženinu hlavu novinová čepice — a netrvá dlouho, než se změní v rekvizitu směšné nevědomosti. Postupně totiž vychází najevo, že muži, ministerskému náměstkovi, hrozí vykonstruovaný zatykač, a manželé se ve stupňující paranoie snaží zlikvidovat kompromitující materiály. Pálí je

v záchodové míse. Až v samém závěru zjistí, že v jejich domě jsou nejen nebezpečné dokumenty, ale také *uši*, štěnice skryté na nejnepravděpodobnějších místech, které všechno vyslechly a všechno vědí. Vzдорovat je marné.

Ondřej dnes film sledoval se zaujetím, s nadšením fajnšmekra, avšak prvotní úžas se už opakovat nemohl. Tehdy před lety ho totiž předložený svět podezření a obav zcela pohltit — tím spíš, že mu otec po poslední scéně řekl, že podobné věci se v jeho rodné zemi dříve skutečně děly. A když se Ondřeje kamarádi později ptali, proč ho zajímá doba, kdy komunisté vládli teprve několik let, ačkoliv on sám jejich éru už prakticky nezažil (narodil se jen dva roky před revolucí), vrátil se ve svém vysvětlení právě k Uchu. Až do jeho zhlédnutí totiž znal jen dobové komedie, které lačnou slídívost štěnic přehlušovaly direkcí smíchu a strach obalily do krusty normality. Přál si zjistit víc o době, v níž se lidé za kulisami bujarých veselí obžalovávali ze závažných provinění, jež byla navíc mnohdy zcela falešná. Odtud jeho zájem o minulost.

► Svoboda

„A můžu se zeptat, proč sháníte prokurátora Svobodu?“

• • •

Aha, aha. A to plzeňský povstání, to má bejt jako co?

• • •

Jo padesátej třetí...! No, tak to bude vomyl. Dovolal jste se špatně. Nashle.“

Gott

Žil s Karlem Gottem — s nikým jiným víc než právě s ním.

Gott zpíval v obchodech. Zpíval na plovárnách. Zpíval v ordinacích. Zpíval ve výčepech hospod. A také mezi regály samoobsluh. Za volanty autobusů. Nad barovými pulty restaurací.

Zpíval ve starých i nových filmech, v animovaných seriálech pro děti, v populárních estrádách, které televizní stanice pouštěly v hlavním vysílacím čase vždy v sobotu večer. Rok co rok

zněl Gottův zpěv ve štědrovečerní pohádce o Popelce. Rok co rok Gottovo vystoupení uzavíralo silvestrovskou revue. Gottův hlas zněl všude a nikdy ho nebylo dost.

Ondřej slyšel Gotta zpívat i tehdy, když jako chlapec snídal míchaná vajíčka. Když se obouval do školy. A když v chodbě sundával tašku ze zad. Slyšel ho zpívat, když psal v obývacím pokoji domácí úkoly. Když pomáhal s velkým úklidem. A když se o svatém týdnu připravoval na maturitu. Slyšel ho zpívat za dveřmi, když v pokoji klábosil se sestrou. Když hovězí polévkou odháněl kocoviny po studentských flámech. Když se sprchoval. A když si před spaním čistil zuby. Ondřejova matka Gottovým hlasem sytila byt.

Na vrcholu slávy v sedmdesátých letech zpěváka jeho němečtí posluchači překlátili na *goldene Stimme aus Prag*, zlatý hlas z Prahy. Za lichotivé přízvisko ovšem vděčil nejenom zvonivému, jásavému tenoru, ale i samotné možnosti vyjždět za železnou oponu; Gottova pěvecká vystoupení byla součástí československého exportu stejně jako stroje z plzeňské Škodovky, jako pivo z měděných plzeňských varen.

Když se potom opona v devětaosmdesátém roce zvedla, přidělili kritici Gottovi za jeho vlídný postoj k dřívějšímu zřízení přízvisko nové a hovořili o něm jako o *prominentovi minulého režimu*, na jeho popularitu to ale nemělo výraznější vliv. Vlídny totíž zůstával i nadále a nadále ho měla ráda také Ondřejova matka, jakkoliv to u jejích vrstevnic už zdaleka nebylo obvyklé. Od černovlasého zpěváka ji dělila víc než jedna generace.

O zálibě v Gottových písních dosud svědčily nejen modré kroužky v televizním programu, kterými si označovala hudební revue chystané do vysílání, ale také dva tucty gramofonových desek — „elpíček“, řekla by. Dříve stály spolu s ostatními vinyly vyskládané ve skřínce pod televizorem, ale když se rodiče před několika měsíci zbavili starého a nefunkčního gramofonu, přesunul otec zastaralé hudební nosiče do dětského pokoje.

Ondřej nyní stál v pyžamu před svou bývalou knihovničkou a prohlížel si otlučené úzké hřbety papírových obalů.

Kromě zlatého hlasu a dětských pohádek, které poslouchal vždy, když jako dítě ležel s chřipkou v peřinách, zde byly ještě otcovy desky. Převážně folk. Kdyby měl rodiče soudit jen podle jejich hudebního vkusu, vůbec by se k sobě nehodili.

„Na co koukáš?“

Otočil se. Bylo po jedenácté, matka už odešla spát a ve dveřích pokoje stál otec ve starém pruhovaném županu.

„Jo na desky,“ pokračoval, aniž počkal na odpověď, a stoupl si k synovi. „Nemysli si, já jsem si říkal, jestli bysme je neměli vyhodit. Jenže se podívej,“ bez zaváhání vytáhl ze štosu desek černé album s bílým čtvercem, „kdo by se zbavoval takových věcí?“ klepl klouby kostnatých prstů o voskovaný papír. „Třeba zrovna Kryla?“

I Karel Kryl dříve zpíval v jejich bytě.

„Vždyť to ani není deska, to už je skoro instituce.“

Zpíval ovšem zcela jinak než Gott.

„Nebyla by to škoda?“

Zatímco Gott se poslouchal veřejně, Kryl zpíval pouze pokoutně.

„Co myslíš?“

Zatímco Gottův hlas se nesl celým bytem, Kryl tiše šuměl v měkkém pokoji. A jestliže matčin zpěvák svou hudbou jejich byt rozsvěcel, ten otcův vařil černá mračna.

Kryl totiž láteřil. Spílal. Hudroval. Odsekával. Hartusil. Vrzal. A také se zajíkal. Zadržával se. A šeptal. Ondřej nemohl popřít, že citlivé polohy jeho písni působí autentičtěji než medové výšky Gottových kantilén. Zároveň se mu ale protivil agresivní a mobilizační tón, jímž podepisoval své kritické, do strun vydrnkávané společenské vzkazy.

Nejen díky textům, poetickým a plným metafor, ale také díky neohoblovanému zpěvu, který se místy blížil recitaci, přezdívali Krylovi *básník s kytarou*. Jeho posluchači ho potom celá léta zpívali, i když samotný hrubý hlas zpívat už neslyšeli. Karel Kryl totiž odjel za železnou oponu, stejně jako Gott, na rozdíl od svého jmenovce se ale dvacet let nesměl

vrátit. Mohla za to i černá deska, která odsuzovala sovětskou invazi z roku 1968 a kterou nyní otec převracel v rukách.

„Nebyla by to škoda?“ zeptal se znovu.

„Jo... To byla, to by asi vlastně byla,“ přisvědčil Ondřej.

Byly mu dva roky, když listopadová revoluce svedla Gotta a Kryla na společnou scénu. Bok po boku tehdy vystoupili v centru Prahy a z balkonu na Václavském náměstí zazpívali státní hymnu.

Otec ho klepl do ramene. „Tak to vidíš... A ty ještě nejdeš spát?“

Sám Ondřej si ten okamžik samozřejmě nepamatoval, ale už ho bezpočtukrát viděl na archivních záběrech.

„Ale jdu...“

Věděl, že otec měl Krylovi za zlé, že se k takovému vystoupení, k tomu podivnému duetu propůjčil. A tušil, že kdyby se na totéž zeptal matky, odpověděla by obdobně. Jen s tím rozdílem, že by měla na mysli Gotta.

„Hele, tháto, a vy — a vy jste se s mami pohádali? Že byla dneska taková nesvá...“

„Nepohádali. Nevím, co s ní bylo,“ odpověděl. Přešlápl z nohy na nohu. „Už jdu spát,“ dodal. Potom vrátil Krylův vinyl zpátky mezi Gotty. „A ty zbytečně neponocuj.“

Ano, pomyslel si, když zaslechl klapnutí jazýčku ve dveřích ložnice a když se podíval na otcovu starou španělku, která visela na prošívaném popruhu ze skoby ve stěně. Kdyby rodiče soudil jen podle jejich hudebního vkusu, naprosto se k sobě nehodili.

● Kytara

Sedí na lavici, na hrubé, nehoblované lince dřeva přibité ke dvěma špalíkům z borovice, a hlavu opírá o matčinu propnutou paži. Do horké tmy svítí temně rudá mřížka zuhelnatělých pahýlů, pálená praskavá pryskyřice žene k černému nebi roj zlatých jisker.

Popelavé ohniště vymezují jen do kruhu naskládané kameny; na jejich ostrých hranách se nyní kývají zapřená chodidla

dospělých a hledají rytmus v písni, jež roste z břicha medově hnědě španělky, v podivně smutné písni, kterou vyzpívává osamocený hutný hlas a která se s jiskřícím rojem nese vysoko nad ohnivý kruh, vysoko nad hájovnu, vysoko nad černé lesy a mizí v hrdle letní noci.

*Něžná i proradná
krutá i bezradná
Plamen i červánek
Ďábel i beránek
Cukr i sůl*

Zašplouchá kořalka, vzduchem pluje zelená lahev s portrétem myslivce a lije se do umytých sklenic, které zbyly po hořčici. Jeden z mužů vhodí do ohně hrst kůry. Plameny se rozechvějí.

*Salome
noc už je na sklonku
Salome
podobnas úponku
Podobna kytáře
pro svého vladaře
Salome
tančíš*

Zatímco rudé jazyky ohně hltají navršené dřevo, Ondřejův otec zpívá trpkost a s ní i další a další sloky Krylovy balady.

Artefakt

Nadzvedl matraci postele a rozestlal.

Na polici nad starou váleudou nadále zůstávaly jeho dětské knížky, papírový kufr se sbírkou pohlednic, plyšový medvěd z městské zoo a další odložené hračky.

Pokrývku chytil za rohy, protočil zápěstí — a trhl. Šlo o stejný grif, jakým babička s matkou rozprostíraly ubrusy pro

nedělní obědy, stejný grif, jakým se v pohádkových knihách lapá létající koberec, jakým se děti snaží vyslat k obloze papírové draky. A když vzdušná vlna látky a peří vzlétla do vzduchu, když svými cípy objala bezmála celý pokoj, když červeno-bílé povlaky nakrátko zastínily světlo rozkročeného lustru a Ondřeje skryly ve stanu hebkého šera... v tu chvíli dopadlo na matraci cosi zapomenutého. Cosi drobného, co tiše zabubnovalo.

Bylo to hranaté, barevné a zaprášené; artefakt vydaný ztichlým bytem.

Byla to otcova Rubikova kostka.

► **Sachrův dort**

Jmenuju se Jan Malík a jsem čtvrtým a posledním Janem Malíkem v řadě. Moje jméno v dnešní době už nikomu nic neřekne ani v Plzni, notabene kdekoliv jinde v republice, ale svýho času mívalo takovej zvuk, že se mohlo rovnat Emilu Škodovi, a inzerci na karosářství *Malík a syn* byste našel v každých druhých novinách. On se přece může jenom málokdo pochlubit tím, že dodal limuzínu prezidentu republiky — a můj dědeček se tím chlubit mohl, takže obrázek Masarykovo auta, Hispáno jsme mu říkali, visíval v pracovně za jeho stolem ještě dlouho po tom, co umřel, a já ho mám dodneška schovanej v kazetě od sachrdortu. Potom vám ho ukážu, jestli o to budete stát.

Náš rodinněj podnik sídlil celý roky U Jána a věřte mi, z dětství si dneska vlastně už ani nevybavuju nic víc než ten jeden kousek světa mezi Radbůzou, kolejema a bránou pivováru, kdy pod oknama otcovo kanceláře zvonila elektrika, lidi se po mostě přes řeku hnali na náměstí nebo na druhou stranu Nádražní třídou k vlakům a naproti přes ulici cinkalo sklo ve výčepu hotelu U města Hamburku. Ale nenechte se plíst! Hamburk nebyl hotel, určitě ne v pravým smyslu toho slova, vlastně šlo o dost průměrnej a navrch obstarožní zájezdní hostinec, co se do něj chodilo spíš na korunovej oběd než za noclehem.

Tak jak tak, já byl v Hamburku co chvíli už jako dítě, protože jsem se ustavičně ometal kolem plechů a karosářů, a ty si mě posílali se džbánem pro pivo. „Mladej pane,“ říkali mi, „neulovil byste nám jednoho dvanáctáka?“ A výčepní Bór, co jejich humory znal, oni k němu vždycky po práci chodili na hladinku a dva šnyty, potom už ve dveřích volal: „Ty má radosti, co to nevidim, myslivečka zase poslali na hon.“

Džbán chytal vždycky oběma rukama, jako bych byl ministrant, co při bohoslužbě předává faráři zlatej kalich, a mezi tímco čepoval pivo, mě se ujal číšník Dlask, naservíroval mi vídeňskej párek s hořčicí, utopence nebo co zrovna bylo a rozvyprávěl se — nejčastěj o tom, jak se mu ještě jako pikolíkovi

U Zlatého orla poštětilo obsluhovat jeho jasnost krónprince Rudolfa. Jistě, já z toho tehdá neměl pojem, ale Dlask se při vyslovování jména následníka trůnu prsil jako oficír na velký parádě a nádavkem připojoval i svý profesní ponaučení. Byly tři a člověk je nezapomene nadosmrťi:

Jíst a pít se bude vždycky.

Káva stojí nad pivem.

Ten pravej kelnrmajstršaft se ukáže teprve v hotelech na úrovni.

On se totiž Dlask do Hamburku naprosto nehodil, byl to člověk zrozenej pro lázeňský hotely mnohem spíš než pro hostinec někde na Pražským předměstí, ze svý práce byl ustavičně nakvašenej a okolí to taky dával patričně najevo. Jenom mě vzal na milost, jistě proto, že ve mně viděl dítě z lepší společnosti, a mohl mít pocit, že se tak dotkne světa, co by se v něm rád pohyboval.

Po vyjmenování tří zásad ho taky výčepní Bór pravidelně přerušoval s otázkou, proč že si takovej klenot moudrosti U Zlatého orla nenechali, a protože už měl povětšinou načepováno, podával mi džbán se slovy: „Tady je, prosím pěkně, dvanáctěrák pod sněhem.“ Všechno končivalo tím, že Dlask vykřikl, že může nakrásně odejít, a oba se stačili zhádat, ještě než za mnou klaply dveře.

Jak došlo k tomu, že Dlaska nechali obsluhovat korunního prince, jsem se nedozvěděl ani tehdá, ani pozděj, když jsem k němu, to už po válce, docházel na soukromý lekce kelnrmajstršaftu. Já si totiž usmyslil, že se ze mě stane číšník — co číšník, všemi hosty váženej vrchní! —, a chtělo to hned dvojí sebezapření, protože mně se už od narození třesou ruce, i v klidu, a to je pro práci číšníka naprosto nevhodná průprava, když teda zrovna necukrujete štrúdlý. Doma to navíc neviděli rádi, hlavně otec na mě zanevřel a ani se moc není čemu divit. Však kdo to kdy slyšel, aby si dítě z bohatý rodiny vyvzdorovalo práci pod úroveň? Po válce se navíc obchodům nedařilo a on asi čekal, že mu pomůžu, jenže co já... co já bych zmohl?

Bez zkušeností jsem byl k ničemu a firmu po osmačtyřicátým beztak zabavil bolševik, takže všechna snaha vyletěla do luftu tak jak tak... Tím se, to přiznávám, utěšuju celý roky.

• • •

Věřte mi, já vím, proč to všechno vyprávím. Přišel jste kvůli triiapadesátému roku a už se k němu dostávám, jenže bez souvislostí by nic z toho nedávalo valného smyslu.

Když se děla měna, pracoval jsem v kavárně Slavia v bankovním paláci na náměstí Republiky. Dneska tam sedí Česká pojišťovna, ale já si ještě pamatuju dobu, kdy míval v přízemí svou filiálku oděvník Nehera, maminka u něj nakupovala letní šaty podle francouzského střihu. Zkraje padesátejch let se už k Neherovi pro oblečení pochopitelně nechodilo, dopadl jako můj otec, podnik mu znárodnili a přejmenovali, ale Slavia v provozu zůstávala, pořád se snažila zachovávat určitý dekórum a vedle toho měla ještě jednu nezpochybnitelnou výhodu: nad kávou se u nás o politice nemluví ani zdaleka tolik jako nad pivem.

Mně totiž nikdo nevymluví, že hořký pivo zkrátka svádí k hořkejm tlachům, kdežto poctivě upražený kafe a dezert navrch mysl spíš oblaží a povznesou. Hospody jsou navíc družný, to se k jednomu stolu posadí pět sedm deset hostů, slovo dá slovo a nepříjemnost je na světě, kdežto do kaváren se chodí pro neškodný babský klepy nebo na schůzky po dvojičkách anebo úplně sólo s novinama. A protože bolševika chytala padoucnice z každého křivého slova, co na jeho adresu zaznělo, bylo rozhodně lepší pracovat v kavárně než v hospodě, toho jsem se snažil držet — ale nic z toho mi nebylo platný, tak jak tak.

Slavii tehdá vedla Jarka Vejvodová, statná ženská těsně před čtyřicítkou. Muž jí po osmačtyřicátým pláchl kvůli zpronevěře za kopečky a ona měla od té doby strach, aby jí za manžela v Mnichově něco nepřišili, až z toho „propadla cukru“, aby si, jak říkávala, „obalila nervy“. Vás to možná u ženský nepřekvapí, ale nenechte se plíst, v tomhle případě závislost

dosáhla nečekaných rozměrů. Ona Vejvodová jedla šlehačku z misky jako přesnídávku, nádavkem si ji sypala krupicovým cukrem a na posezení dokázala spořádat tabulku čokolády i dvě, takže v kase měla ustavičně manko.

Když jsem ráno po celým tom haló s novou měnou přišel do práce, s obalováním nervů asi zrovna skončila, protože na pultu ležel zmuchlanej staniól, jenomže se nezdálo, že by jí tentokrát čokoláda pomohla. „Jeníku,“ pověděla mi s usazenýma očima, „Jeníku, ztratila se nám sada dezertních lžiček.“ Neměl jsem tušení, kam zmizely, takže jsem si hleděl svýho — a když se v kavárně objevili *ty dva*, i já si nejdřív myslel, že si jdou pro Vejvodovou. Však taky propukla v pláč a zaklínala se, že se ty lžičky určitě někde najdou. Oni si ale přišli pro mě, protože jsem se zúčastnil protistátního shromáždění před radnicí.

Jistě... vysvětlovat, že jsem se jenom po práci snažil přes náměstí dostat na Sady a že jsem kolem škodováků projít musel, bylo naprosto zbytečný, notabene když mě zradily ruce. Klifóni se totiž nakonec vedoucí zeptali i na ty zmizelý lžičky a potom si toho jeden všiml a ukázal na mě, „podívej, jak se mu ty pazoury klepou, ten má v tom nádobí určitě namočený prsty“, ačkoliv mně se, a o tom už tady taky byla řeč, ruce třesou celý život.

Kvůli ztracenýmu servisu a kvůli cestě přes náměstí jsem dostal sedm let. Já, syn a vnuk živnostníka, co se o politiku nikdy nezajímal, byl pro prokuratúru potomek buržoustů, kteří před radnicí podněcoval k hanobení strany a státu. Jistě, nesmysl, ale dohadujte se s hluchým. Že mám podle bolševika křivej původ, s tím jsem se navíc uměl smířit — i s tím, že mě za otce a starýho pána chtějí vytrestat. Že mě ale nařknou i z krádeže lžiček, z rozkrádání socialistickýho majetku, jak tomu tehdá říkali, to se mě opravdu dotklo, protože já, já jsem si nikdy nenechal ani tu nejmenší diškreci! Každíčekj tuzér jsem odevzdal do kasy!

• • •

Skončil jsem ve vazbě na Borech a po soudu na šachtě v Jáchymově. Tuším, že to by vás zajímalo, ale pokud se nebudete hněvat, nechci se k tomu vracet. Nejsou to nejsladší vzpomínky. Pojdme si raději povídat o něčem příjemnějším! Víte... já začínal na Pětatřicátnících, ve Vídeňské kavárně. O tom bych vám přece mohl vyprávět, ne snad? O čokoládových lanýžích, co si hověly v polštářích z našlehané smetany jako maharadžové. Nebo o cinkotu lžičky, když ji ponoříte do sklenice pro kandovaný třešně. Nebo o bublinách v černém dortovém těstě. Všiml jste si někdy, že předtím než se usadí, dělá lógr na čerstvě zalitým turečkovi duhový bubliny? A víte, že smetanu je lepší servírovat ke kávě už ohřátou? Že kostku cukru vymysleli v Čechách? Proč si jenom nemůžeme vyprávět o těchto věcech...?

Vždyť ve Vídeňce, tam ani šest let s Hitlerem nedokázalo ze závěsů a čalounění vyhnat tu krásnou vůni kořeněnejch viržinek a my i v chudejch poválečnejch letech, kdy zásobování vázlo a jídlo se shánělo těžko a ještě na lístky, servírovali — pod dohledem přísnýho vrchního Smetany, co se mu kvůli jeho německý ženě říkalo Záne — překapávanou holandskou kávu, domácí štrúdl se šlehačkou a především, aby podnik dostál svému jménu, taky pravej sachr, ten se snažila patnáctej den v měsíci dodat špedice z Rakous.

Jistě, pokaždý se nepoštětilo, ale kazety, co se v nich sachrdorty dovážely, mám schovaný dodneška, je jich třiadvacet a všechny jsou plný rodinnejch upomínek — a snímeček Masarykovo Hispána, to je teprve začátek! Vy tomu asi neuvěříte, nikdo tomu nechtěl věřit, když jsem se to ještě pokoušel vyprávět, ale... ale můj dědeček byl cokoliv, jen ne obyčejnej živnostník, tady se o průměru nedá mluvit na žádněj pád! Pravda, začínal sice s výrobou koňskejch postrojů a nikdá s ní nepřestal, ale to gró, gró představovaly kočáry, svýho času tak výjimečný vozy, že Habsburk udělal z firmy Malík dvorního dodavatele, dědečkovo loukoťový kola se točily na výstavách v Londýně, v Bruselu i v Šikégu a v kočárech, co se vyrobily v dílně U Jána, jezdil anglickej král i perskej šáh. Ostatně,

v rodinným dědictví schovávám taky řád na zelený stuze, co ho starej pán dostal za zakázku pro dvůr v Teheránu, pěti-
cipou stříbrnou hvězdu s hlavou zlatýho lva.

• • •

Už před jáchymovským očištěm jsem se snažil dbát ponaučení, že káva stojí nad pivem. A opravdu, ještě zkraje padesátých let si kavárny nivó jakžtakž zachovávaly. Když jsem se ale v šedesátém roce vrátil, o kultivovaný obsluze nemohla bejt řeč, ani tehdá, ani pozděj. Popravdě proto vůbec nerozumím tomu, proč se o tý době dneska hovoří zrovna jako o *zlatých šedesátých*. Zlatý přece nebyly, na žádněj pád! Kelnrmajstršaft, to mistrovství nóblejší obsluhy, co bylo mojí životní šta-
cí, zmizelo. Z čišníků se stali pinglové, a pingl se nakonec stal i ze mě. Skončil jsem totiž v Hamburku, ale nenechte se plíst, Hamburk už se oficielně nejmenoval — jmenoval se *Rasíja* a z doby, kdy výčepní Bór uměl z pípy vykouzlit jelena pod sněhem, zbyl leda hořkej šmak a otlučený stoly. A i ty pozděj vyměnili za umakart. K tomu jsem musel každej den cestou do práce projít kolem omšelýho nápisu Malík a synové — Karosářství, ačkoliv okna dědečkovo podniku byly zabeďněný a dům vybydlenej, ten dům nad línou Radbůzou, odkud vyjelo prezidenstský Hispáno, habsburskej kočár i vagóny pro vůbec první městskou elektriku, co ji projektoval ještě František Křížík. Jenže to v dnešní době už nikomu nic neřekne ani v Plzni, notabene kdekoliv jinde v republice, o tom už tady taky byla řeč.

Začínat se má od začátku a končit se má koncem. V Hamburku jsem zůstal až do chvíle, kdy ho bolševik kvůli stavbě křižovatky pod pivovárem poslal k zemi. To bylo jenom krátce před revolucí a tehdá už byste U Jána nenašel ani naše dílny. Zbourali je taky. Ten malej kousek města mezi řekou, železnicí a ryšavejma plzeňskejma varnama, ten nádherně starej svět, se tím změnil k nepoznání a, považte, málokdo si dneska vzpomene, kde přesně hotel U města Hamburku stál.

Já to ale vím, a zdaleka nejenom proto, že mám v kazetě od sachrdortu schovanou starou fotografii. To místo vám můžu ukázat, jestli o to budete stát.

Zprávy

Rychlovarná konvice dovařila a klapla do ranního ticha. Ondřej vytáhl z plechové dózy sáček černého čaje a zalil ho vroucí vodou. Potom chytil bílé ouško otlučeného hrnku, v ústech zkouzl suchý rohlík, sedl si ke kuchyňskému stolu a zapnul notebook.

Hodiny na spodní liště počítače ukazovaly čtvrt na devět, na cestu do Skvrňan měl ještě čas. Zatímco přejížděl kurzorem po obrazovce počítače a přihlašoval se k internetu, druhou rukou v hrnku zdvihal a potápěl čajový sáček, aby se rychleji vylouhoval. Rohlík, který stále ještě držel v zubech, připomínal druhý, gigantický nos.

Na internet si šel pro aktuální přehled zpráv, tak jako každé ráno, a tak jako každé ráno i tentokrát otevřel úvodní stránku Lidovek. Zpravodajský web se věnoval politickým šarvátkám o státní rozpočet a „dalším dopadům hospodářské krize“, tentokrát „na tuzemský bankovní sektor“. O krizi, kterou nejdříve ve Spojených státech a záhy i v Evropě spustil pád americké banky Lehman Brothers, ale novináři psali už třetím rokem — a protože Ondřeje ekonomika nezajímala a protože nepředpokládal, že by se mohl dozvědět cokoliv převratného, zprávu ani nerozklikl.

Jeho oči rychle klouzaly dál a zastavily se až u článku věnovaného pražským taxikářům. Mladá novinářka se několik dní vydávala za cizinku, aby dokázala, jak přemrštěné částky účtují šoféři zahraničním návštěvníkům metropole. Ondřej nemusel hledat autorčino jméno, aby zjistil, kdo článek psal. Chodili ještě na vysokou, když ji přijali, a ona mu tehdy dávala číst všechny texty, které pro web napsala. Znal Mariiny formulace, znal její styl.

Převalil na patře tuhé sousto starého rohlíku a napil se čaje. Pootevřeným oknem vtékal do kuchyně podzimní chlad a šplhal mu na ramena. V lipách za domem zapraskal vítr. Čaj byl hořký až moc.

Notebook zavřel tak rázně, že se hrneček roztančil po stole. Musel ho zabrzdit dlaní. Potom sáhl po telefonu.

„A-ahoj babi. Za dvacet minut jsem u tebe.“

„To je dobře,“ ozvalo se z druhé strany. „Už se s Ópou chystáme.“

„Děda jede na nákup s náma?“

Ópa neměl nákupní centra rád a Ondřej vlastně neočekával, že by se do nich vypravil ve chvíli, kdy nemusí. Doprovod zábavného společníka by ho ale potěšil.

„Ale ne, jede do školy, nechal si v kabinetě nějaký písemky a chce je opravit. Tak za dvacet minut.“

„Jsem u vás jako na koni,“ přisvědčil. Potom zavřel okno, zakasal si košili a měl se k odchodu.

Teprve když odcházel z kuchyně, všiml si lístku připevněného magnetem na dvířkách lednice.

Matěji, oběd máš v lednici. Z práce dneska přijdu dřív.

Vzkaz se psal na měkké podložce ubrusu. Psal se čínským perem, které vtlačilo slova hluboko do papíru a ve své modré brázdě střídalo světlé i tmavé stopy, když kopírovalo lněnou tkaninu. Zkosené běželo kupředu a jako tanečnice se stuhou črtalo do bílé oblohy spěšné inkoustové kličky, podlouhí psacího „M“, jádérko malého „a“, stěžeň písmene „t“ —

Matěji.

Ondřej už vystřídal řadu přezdívek a jmen. Pro Marii byl „Ondrů“. Sestra, Hanuše i Jindřich mu říkali „Ondro“, otec ho oslovoval „Ondřeji“ a slyšel i na Ópova „zbojníka Ondráše“. Ivana na něj promlouvala slovy „Andrejko“ a „zlatko“. Ovšem „Matěji“... tak ho oslovovala jedině ona.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.